

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านสูงเนิน หมู่ที่ 1

นางสาวบังอร สุขประเสริฐ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการคุมสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและแบบ
ประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.นันทกร บุญเกิด)

กรรมการคุมสอบ

.....
(ม.ร. กมลรัตน์ เพียรค์)
.....
(.....)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และประเมินโครงการ

.....
(.....)

คณะบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

บ้งอร สุขประเสริฐ : การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุน หมู่บ้าน
“สูงเนิน หมู่ 1”

อาจารย์ที่ปรึกษา : ศ.ดร.นันทกร บุญเกิด , 185 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินกองทุนหมู่บ้าน “สูงเนิน หมู่ 1” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2545-มิถุนายน 2545 ผลการประเมินพบว่าคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งสมาชิกภายในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 มีการรวมพลังกันในการก่อตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานกันในทุกๆฝ่าย และมีการปลุกเร้าระดมให้มีการขับเคลื่อนเป็นตามขั้นตามกระบวนการ มุ่งสู่ผลลัพธ์ขั้นปลายของกองทุนหมู่บ้าน เช่น ประชาสัมพันธ์หรือเพิ่มเติมความสุขร่วมกันให้กับสมาชิก ภายในชุมชนมีความสงบเรียบร้อย เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นและมีการพัฒนาในหลายๆด้าน แม้จะไม่มี การสร้างอาชีพใหม่เพิ่มขึ้นแต่สมาชิกผู้กู้เงินก็ได้นำเงินที่กู้ยืมเงินจากกองทุนไปขยายงานเดิม ช่วยให้มีการสร้างงานเพิ่มขึ้น ซึ่งการที่กองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ประสบผลสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกมีความคาดหวัง มีเป้าหมาย มียุทธวิธี มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติดี มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ทักษะคิดและคำนิยมแห่งการเสียสละ พึ่งเสียงรอบข้าง อุทิศตนและเวลาเพื่อส่วนรวม ซึ่งในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่จะเกิดผลดีทั้งต่อกองทุนหมู่บ้านเอง สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกภายในชุมชนและชุมชนโดยรวม การมุ่งสานฝันให้เป็นจริงแล้ววางแผนสร้างฝันให้เกิดเป็นรูปธรรมได้นั้น เหนือสิ่งอื่นใดต้องมี “หัวใจ” และความอยากฝันฝ่าอุปสรรค และต้องไม่ลืมวิสัยทัศน์ของกองทุนหมู่บ้านที่ได้ร่วมมือกันกำหนดไว้ และพยายาม ไปสู่เป้าหมายดังที่กำหนดไว้ให้จงได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา .....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย เริ่มจากสมาชิกในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเมืองต้นเป็นอย่างดี ผู้ทำสารนิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- ศาสตราจารย์ ดร.นันทกร บุญเกิด อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.หนึ่ง เตียอำรุง และ นางสาวกมลลักษณ์ เทียมไรสง ผู้ช่วย ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- พัฒนาชุมชนอำเภอ ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกท่าน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ
- สุดท้ายขอขอบพระคุณทุกๆท่านที่มีได้เอ่ยนาม ไว้ ณ ที่นี้

นางสาวบังอร สุขประเสริฐ

สารบัญ

หน้า

หน้า อนุมัติ

หน้า บทคัดย่อ

หน้า กิตติกรรมประกาศ

ก

สารบัญ

ข

สารบัญแผนภูมิ

ง

สารบัญตาราง

จ

บทที่ 1. บทนำ

- 1. หลักการและเหตุผล 1
- 2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ 2
- 3. กรอบความคิดทฤษฎี 2
- 4. วิธีดำเนินการ 3
- 5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ 3

บทที่ 2. บริทัศน์วรรณกรรม และงานที่เกี่ยวข้อง

- 1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 5
- 2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 6
- 3. แบบติดตามสังเกตการณ์ คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง 8
- 4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง 8
- 5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง 9
- 6. การพิจารณา เงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน สูงเนิน หมู่ 1 10
- 7. หลักการประเมินโครงการแบบ ซิปป์โมเดล (CIPP Model) 10
- 8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้าน และชุมชนเมือง 12

บทที่ 3.	วิธีการดำเนินงานการประเมิน โครงการ	
1.	วิธีการประเมิน โครงการ	14
1.1	การประเมินสถานะแวดล้อม	15
1.2	การประเมินปัจจัยเบื้องต้น	15
1.3	การประเมินกระบวนการ	15
2.	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	17
3.	ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	18
4.	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	19
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่ 4.	ผลการติดตามการประเมิน โครงการ	
1.	ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
2.	ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม	35
3.	ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	40
4.	ผล อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	43
5.	สรุป การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	43
บทที่ 5.	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1.	วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	48
2.	วิธีดำเนินการ	48
3.	ผลการดำเนินการ	48
4.	อภิปรายผล	49
5.	ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม		54
ภาคผนวก		
ประวัติผู้เขียน		

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. ความคิดพื้นฐานการประเมินของศัพท์เพลิงบีม	11
2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ ในแบบจำลองชีพพีโมเดล	17
3. โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1	36

สารบัญตาราง

แผนภูมิที่	หน้า
1. แสดงจำนวนร้อยละของประชากร	32
2. แสดงระดับการศึกษาของบ้านสูงเนิน หมู่ 1	32
3. แสดงการประกอบอาชีพของบ้านสูงเนิน หมู่ 1	33
4. แสดงการมีที่ดินเป็นของตนเอง บ้านสูงเนิน หมู่ 1	33
5. แสดงการชำระหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน	37
6. แสดงทุนสะสมของแต่ละเดือน	39
7. ระบบการทำบัญชีเงินออม หรือเงินสัจจะของกองทุนหมู่บ้าน และเงินกู้ฉุกเฉิน	39
8. แสดงยอดเงินของผู้กู้ แบ่งตามอาชีพ	41

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันสังคมในชนบทและชุมชนเมือง ปัญหาส่วนใหญ่คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างอาชีพใหม่ สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพเดิม สร้างอาชีพเสริม ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ต่อมารัฐบาลได้มองเห็นปัญหาของประเทศและได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศ ได้เสนอโครงการต่างๆหลายโครงการเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้อยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนถึงรัฐบาลปัจจุบันได้มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน และได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

เพื่อที่จะทราบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใด จึงมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านและตรวจสอบโครงการ ถึงความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนว่าเป็นอย่างไร ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐบาลหรือไม่ เงินที่ได้รับจัดสรรนำไปใช้แล้วเกิดประโยชน์ สามารถยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชุมชนได้มากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดเด่นจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินโครงการเพื่อเฝ้าระวังถึงความเป็นไปได้และผลกระทบที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อย่างไรก็ตาม ปรัชญาหรือหลักการสำคัญของหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการถือฤกษ์ประ โยชน์ต่อผู้คือโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน มีการเชื่อมโยงและมีการกระจายอำนาจในท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านของบ้านสูงเนิน หมู่ 1 บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.1.1 สมาชิกบ้านสูงเนิน หมู่ 1 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิกในหมู่บ้าน

2.1.2 สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 สมาชิกในหมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง สร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกันทางด้านสังคม และสมาชิกในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบ และที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายมีอะไร

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชน หมู่บ้าน ระดับตำบลและระดับประเทศ

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของสมาชิกในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ที่ 1 ในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของสมาชิกในหมู่บ้านตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินความสำเร็จของโครงการ หรือการวัดความสามารถในการบรรลุผลของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด นักทฤษฎีองค์การทั้งหลายต่างพากันเสนอแนวคิด วิธีการวิเคราะห์และตัวแบบ (Models) ของการศึกษาเพื่อการประเมินความสำเร็จของโครงการหรือหน่วยงานต่างๆ โดยในการศึกษารั้งนี้ได้ใช้ทฤษฎีระบบแนวคิดและรูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์ ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เป็นการประเมินกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการ การเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีอักษรย่อโดยมีความหมายดังนี้

C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วยระบบ

I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ

p ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ

p ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ “ซีพีพี โมเดล” (CIPP Model)

เข้าช่วยในการประเมินด้านต่างๆดังนี้ บริบท, ปัจจัยนำเข้า, กระบวนการ, ผลผลิต นำมาวิเคราะห์ และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะใช้ในการประเมินโครงการ (อ้างอิงใน ชุควิชาสารนิพนธ์ : 2545 หน้า 20)

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 4.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้าน ทำความเข้าใจในกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านสูงเนิน หมู่ 1
- 4.2 ศึกษาสภาพการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มต่างๆ ทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมมีระบบชลประทาน บ่อน้ำ โรงเรียน วัด กลุ่มผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน และการมีโอกาใช้ทรัพยากรต่างๆ
- 4.3 นำข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิมาศึกษาและเก็บเพิ่มเติม
- 4.4 สัมภาษณ์และพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนและประธานกองทุนหมู่บ้าน กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
- 4.5 ใช้ CIPP Model วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 4.6 เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายครัวเรือน โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจาก บร. บางส่วนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
- 4.7 นำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์ และสรุปผล (อ้างอิงชุควิชาการวิจัยชุมชน 2545 : 235)

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

- 5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1
- 5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

5.3 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ในระดับหมู่บ้านและชุมชน

5.4 ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบ วิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านสูงเนิน หมู่ 1

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้าน การเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งทาง ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้าง และพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการจัดการเงิน ทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กระบวนการการคัดเลือกคณะกรรมการเป็นไปตามกฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน
3. คุณสมบัติของกรรมการตามกฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน
4. กฎระเบียบข้อบังคับการบริหารเงินทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
5. การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน
6. สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบอย่างครบถ้วน
7. มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน
8. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนา อาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุน สวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้วยเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
  2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
  3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
  4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้
- 2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกมอบหมาย ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน และแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการไม่เกิน 3 คน
  - 2.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่ง คราวละ 2 ปี
  - 2.3 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด
  - 2.4 คณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้
    - 2.4.1 กำหนดนโยบายการจัดการจัดตั้ง แนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

2.4.2 กำหนดร่างกฎหมายและแผนงาน ออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งแนวทางบริหารกองทุนหมู่บ้าน

2.4.3 ออกระเบียบการรับเงิน, จ่ายเงิน, การเก็บรักษาเงิน, จัดผลประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน

2.4.4 ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน และออกระเบียบคำสั่งต่างๆ

2.4.5 รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค พร้อมฐานะทางการเงิน ให้คณะกรรมการทราบปีละ 1 ครั้ง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการและอนุกรรมการ
- ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย แนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
- ดำเนินงานประสานงานส่วนราชการและองค์กรต่างๆ
- จัดหรือสนับสนุนให้มีการอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- ดำเนินการมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ.2544.และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 หน้า 1-6

คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี หน้า 1-3

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

3.1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3.1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

3.1.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน

2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริงของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น จำนวนประชากรในหมู่บ้าน, จำนวนครัวเรือน, อาชีพของประชากร, ผลผลิตของประชากร และรายได้เฉลี่ยของประชากร

4.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น

4.2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.2.2 วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.2.3 วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการ

4.2.4 เงินทุนหมู่บ้าน

4.2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.2.6 รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5. ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 มีดังนี้

5.1 ที่ตั้งกองทุน เลขที่ 99 หมู่ 1 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จ. นครราชสีมา

5.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ที่ 1

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสั่งจะ
- เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

5.3 แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- เงินที่ได้จัดสรรจากคณะกรรมการ
- เงินกู้ยืม
- ดอกหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินกองทุน
- เงินค่าหุ้น
- เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- เงินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน

5.4 คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- พักอาศัยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนหมู่บ้าน
- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- มีเงินฝากสั่งจะและถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

ผู้สมัครต้องใช้ใบสมัครที่คณะกรรมการกำหนดที่ยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพร้อมหลักฐานดังนี้

- ถ้าเนาทะเบียนบ้าน, ถ้าเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือถ้าเนาบัตรประจำตัวข้าราชการ สมาชิกแรกเข้าต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าจำนวน 20 บาท และต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆละ 10 บาท และสามารถเพิ่มหุ้นได้ แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นที่มีอยู่ทั้งหมด

การพ้นสภาพการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- ตาย
- ลาออกและอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- คณะกรรมการมีมติให้ออก ฐานไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่กองทุนกำหนด
- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

6.1 การขอกู้เงินเป็นรายบุคคลหรือขอกู้ในนามกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้ต้องเสนอคำขอกู้พร้อมโครงการ

การต่อคณะกรรมการกองทุน

6.2 ในการยื่นใบขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ดังนี้

- กู้เพื่อพัฒนาอาชีพ
- กู้เพื่อสร้างงาน
- กู้เพื่อสร้างรายได้
- กู้เพื่อลดรายจ่ายหรือชำระหนี้
- กู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

6.3 การพิจารณาเงินกู้อย่างหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ถ้าอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกิน

จำนวนเงินที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกวินิจฉัยชี้ขาด แต่ไม่เกินจำนวน 50,000 บาท

6.4 การกู้เงินกองทุนจะต้องมีผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน

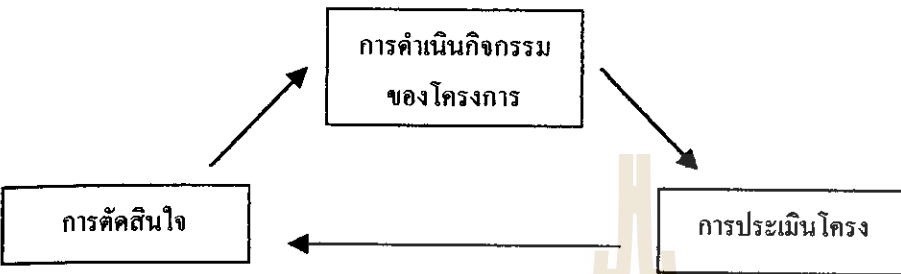
6.5 ในกรณีที่ผู้กู้เงินกองทุนไปดำเนินการประสบปัญหาอันเกิดจากเหตุสุดวิสัย สามารถกู้เพิ่ม (ฉุกเฉิน) ได้โครงการไม่เกิน 5,000 บาท

6.6 ให้สมาชิกผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้เป็กบัญชีออมทรัพย์ธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน แล้วนะสำเนาบัญชีและเลขที่บัญชียื่นต่อคณะกรรมการกองทุน

6.7 ผู้กู้ผิดสัญญา ไม่มาชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ผู้ค้ำและผู้กู้ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

7. หลักการประเมินโครงการแบบซีพีพีโมเดล (CIPP Model)

การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกสำหรับการตัดสินใจโดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตีฟเฟิลบิม

ได้จำแนกขั้นตอนของกาประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

สตีฟเฟิลบิม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบของการประเมิน ว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่ประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

7.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

7.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อการพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

7.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้ดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

7.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implimenting Decision) เป็นการตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recucling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ถัดเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป (ชูติวิชาการศึกษาประเมินเพื่อการพัฒนา หน้า 89-91)

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ด้วยความเชื่อมั่นว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นการใช้จ่ายของภาครัฐอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจทั้งในการเพิ่มขึ้นของเงินกองทุนภาคเอกชน และกระทบต่อระบบการเงิน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน โครงการนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับโครงการเงินค้ำที่มุ่งเน้นรายจ่ายเพื่อชนบท และผันเงินทุนจากสถาบันการเงินสู่เกษตรกรในส่วนที่เป็นโครงการที่ทำอย่างเร่งด่วน และเป็นการปล่อยสินเชื่อให้แก่ชาวบ้านในชนบท และมีลักษณะเหมือนกับโครงการกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน แต่ครอบคลุมเป้าหมายมากกว่า จำนวนเงินมากกว่า และดำเนินการได้รวดเร็วกว่า และกองทุนหมู่บ้านก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายภาคเอกชนจำนวนมาก

ในขณะที่เดียวกันในชนบทส่วนใหญ่ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจกรรมการผลิต อย่างไรก็ตาม ไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ที่ขาดเงินทุนหมุนเวียน มีการใช้สินเชื่อจากแหล่งอื่นๆทั้งในและนอก

ระบบ การใช้สินเชื่อในระบบไม่เป็นที่นิยม เพราะกระบวนการพิจารณายุ่งยากและซับซ้อน การมีกองทุนหมู่บ้านซึ่งกระบวนการพิจารณาสินเชื่อกระทำโดยกรรมการที่เป็นคนในหมู่บ้าน และวงเงินที่สูงกว่าเงินกองทุน กข.คจ. และ SIF มีส่วนช่วยลดปัญหาการกู้ยืมแหล่งสินเชื่อระบบที่ต้องเสียผลตอบแทนสูงของชาวชนบทได้ (ประชาชาติธุรกิจ จันทร์ ที่ 17- พุธ ที่ 19 มิถุนายน 2545)

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความรู้การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวพัฒนาไกลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการร่วมมือกับภาครัฐ ประชาคมทุกระดับร่วมเป็นกลไกตรวจสอบให้กองทุนล้านบาทได้มีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนจริงๆ

ในส่วนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ทำอย่างไรจะมีการช่วยเหลือเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งในการเป็นผู้นำให้มากขึ้น ด้วยการร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดต่างๆ จากนั้นก็จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มคน เช่น เรื่องการวิเคราะห์กิจกรรมที่แก้ปัญหาได้จริง การทำธุรกิจชุมชนเน้นเรื่องการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ การเขียนโครงการและการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การบริหารจัดการแบบโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี การประชุมชาวบ้านแบบสร้างสรรค์ (บทความจากหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2545)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานการประเมินโครงการ

วิธีการดำเนินงานการประเมินโครงการ เพื่อที่จะให้ทราบถึงวิธีการประเมินต่างๆที่นำมาใช้ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่สมเหตุสมผล และข้อมูลที่เป็นจริงที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลให้ตรงกับหลักวิชา เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการนี้เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งใช้รูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebean's Model) การประเมินต้องคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการประเมิน คือ

- วัตถุประสงค์
- ตัวชี้วัดที่ต้องการตัดสินใจที่แตกต่างกัน

เพื่อนำไปสู่ขั้นดำเนินการประเมิน และนำไปสู่ขั้นตอนของการวัดเพื่อหาปริมาณหรือคุณภาพของข้อมูล และการตัดสินใจหรือวินิจฉัย เพื่อนำไปสรุปสิ่งที่ต้องการประเมินและต้องการทราบต่อไป ซึ่งองค์ประกอบจำลอง CIPP มี 4 ระบบ คือ

- Context System คือ บริบทของหน่วยระบบ
- Input System คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- Process System คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- Product System คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

ซึ่งระบบแต่ละระบบมีการประเมินดังนี้

- Context Evaluation ประเมิน Context System
- Input Evaluation ประเมิน Input System
- Process Evaluation ประเมิน Process System
- Product Evaluation ประเมิน Product System

การประเมินในด้านต่างๆมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสถานะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานะแวดล้อม และช่วยวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และเป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมินการบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ ยังให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ความเหมาะสมของแผนงานต่างๆที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ผลที่ได้รับจากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปการของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร อัตรากำลังเท่าใด วางแผนงานและการดำเนินการอย่างไร

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) จำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้อข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

1.3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

1.3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

1.3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมี 3 วิธี คือ

1. เพื่อแสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เห็นความล้มเหลวในโครงการ

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการระหว่างดำเนินการโครงการนั้น

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆของโครงร่างโครงการ

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

- การจัดทำนักประเมินกระบวนการเดิมเวลา
- เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการและบุคลากรใน

โครงการหรือในแผนงานเอง

- การปรับปรุงโครงสร้างการประเมินอยู่เป็นนิจติน

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นยิ่งในระหว่างปฏิบัติโครงการด้วย

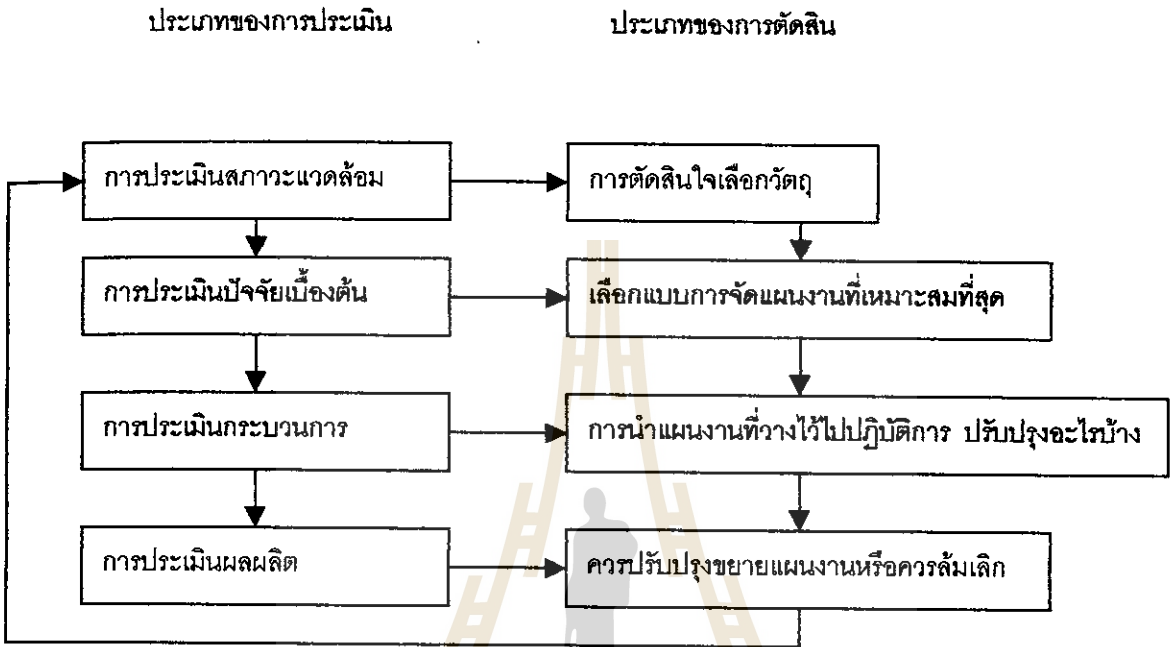
ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือการดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำงานคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมากับมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อมปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

กล่าวโดยสรุป ทั้งการประเมินสถานะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายอย่างมีระบบ โดยที่การประเมินสถานะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยรวมและการประเมินผลผลิต จะพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิต ซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้ การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่าระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ (อ้างอิงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544 : 221-223)

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจแบบจำลองชีพพี (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2525)

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของการวิจัย ก็คือการกำหนดวิธีการเลือกตัวอย่างที่การวิจัยทำการศึกษา การเลือกตัวอย่างมีความจำเป็นสำหรับการวิจัย แบบสำรวจและแบบทดลอง ที่มีหน่วยที่จะต้องศึกษาเป็นจำนวนมากในการวิจัยที่กำหนดหน่วยประชากรแล้ว มาพิจารณาตกลงใจว่าจะสำรวจประชากรเหล่านั้นอย่างไร จึงจะได้รายละเอียดที่เพียงพอกับความต้องการ และทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่าสูงสุด โดยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ฉะนั้นการวิจัยแต่ละครั้งจึงต้องกำหนดขอบเขตของประชากร (อ้างอิงใน สุวรรณ สุวรรณเวโจ, 2525: 99)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงเน้นเลือกบุคคล หรือสื่อที่เราสนใจศึกษามาเป็นบางส่วนที่มีอยู่ทั้งหมด เรียกว่ากลุ่มตัวอย่าง (Samples) ส่วนหน่วยที่มีอยู่ทั้งหมด เรียกว่าค่าของประชากร (Population) ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างนี้เราสามารถใช่วิธีการทางสถิติไปสรุปอ้างอิง

หน่วยการวิเคราะห์หรือกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

2.1 ประชากรในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

จำนวนร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร 2,672 คน

2.2 กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลสูงเนิน หมู่ที่ 1 จำนวน 15 คน

2.3 สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลสูงเนิน หมู่ 1 จำนวน 122 คน

จากจำนวนสมาชิกกองทุนทั้งหมด 314 คน

2.4 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลสูงเนิน หมู่ 1 สมาชิกผู้กู้เงินแล้วแบ่งตามกลุ่มอาชีพต่างๆ

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่
ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้นจะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม
อย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิง
คุณภาพ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม ตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไป
ด้วย หน่วยระบบ ดังนี้

3.1 หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ซึ่งรายการตัวชี้
วัดมีดังนี้

3.1.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น, เงิน
1 ล้านบาท, คณะกรรมการหมู่บ้าน, ผู้สมัครขอกู้, ทนสะสมของหมู่บ้าน, นักศึกษาบัณฑิตกองทุน
หมู่บ้าน

3.1.2 กระบวนการ ได้แก่ การคัดเลือกผู้กู้, การรับฝากเงินตั้งจะ, การทำบัญชี,
บทบาทของบัณฑิตภายในหมู่บ้าน, การทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน

3.1.3 ผลผลิต ได้แก่ จำนวนผู้กู้, ยอดเงินให้กู้, บัณฑิตกองทุนได้รับ
ประกาศนียบัตรบัณฑิต, การขยายกิจการของผู้กู้, กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและเข้มแข็ง, ท้องถิ่น
มีเครือข่ายการเรียนรู้, ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ, จำนวนผู้กู้ที่กู้ได้, จำนวนทนสะสม
ของหมู่บ้าน

3.2 หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย รายการตัวชี้วัด มีดังนี้

3.2.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เงินที่กู้มาได้มาจากที่อื่น, สถานที่และวัตถุดิบ, เทคนิค
วิธีการทำงาน, กำลังทำงานของผู้กู้

3.2.2 กระบวนการ ได้แก่ การทำกิจการถุกวิธี, การหาตลาดที่ดี, การหาวัตถุดิบที่ได้, การทำบัญชี, การวิเคราะห์ประเมิน

3.2.3 ผลผลิต ได้แก่ รายได้ในรูปตัวเงิน, ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ, บัญชีคองทุนฯได้เรียนรู้ธุรกิจ, ผู้ที่ได้ขยายกิจการ, ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง, ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน, การกลับคืนถิ่นของประชาชนในหมู่บ้าน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัวต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลรายต้องส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืน เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ที่ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกัน ผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย (อังอิงใน ชุควิชาสารนิพนธ์, 2545: หน้า 45-49)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่นๆเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

4.1 บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน ข้อมูล บร.1 แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว เรียกว่าข้อมูลมือ 2 (Secondary data) ได้แก่

- 4.1.1 บร. ต่างๆที่ได้มาจากการสัมภาษณ์
- 4.1.2 กชช 2 ค.
- 4.1.3 จปฐ.
- 4.1.4 เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน
- 4.1.5 แผนที่หมู่บ้าน

และการสัมภาษณ์บุคคลและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4.2 บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชน แหล่งที่มาของข้อมูลคือการสัมภาษณ์ประชาชนจำนวน 50 % ของจำนวนครัวเรือน

4.3 บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

4.4 บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การเก็บข้อมูลจากกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาจากเอกสารกองทุนและการสัมภาษณ์

4.5 บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ แหล่งที่มาของข้อมูลคือ ผลสรุปการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านและตำบล

4.6 บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน แหล่งที่มาของข้อมูลคือ สมาชิกกองทุนที่กู้เงินและมีอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน

4.7 บร.7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.8 บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เขียนโครงการแผนธุรกิจของชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการจัดทำแผนธุรกิจ

4.9 บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

4.10 บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชน แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การจัดเวทีสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้าน/ตำบล เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางแก้ไขปัญหาสำหรับการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน

4.11 บร.11 แบบเจาะลึกรายกรณี แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การสัมภาษณ์สมาชิกกองทุนเจาะลึกชาวบ้านที่กู้เงินจากกองทุนไปทำธุรกิจประกอบอาชีพ

4.12 บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน แหล่งที่มาของข้อมูลคือ การจัดเวทีวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน มาทำรายละเอียดของโครงการร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งรายละเอียดของโครงการได้นำมาปรับใช้และปรับปรุงมาใช้ในชุมชนในด้านต่างๆ (อ่างอิงคู่มือการจัดเก็บข้อมูล บร.1-12: 1-4)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการประเมินโครงการนี้ ได้ใช้แหล่งข้อมูลดังนี้

5.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายได้ด้วยตนเอง เช่น บุคคลกลุ่มต่างๆ

5.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสารหลักฐานต่างๆ ซึ่งการ

นำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มาใช้จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นของข้อมูลที่สามารถตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อ่างในชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา, 2545: 95)

แหล่งข้อมูลของหมู่บ้านสูงเนินหมู่ที่ 1 มีดังนี้

- เอกสาร

- 1) กฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1
- 2) เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- บุคคล

- 1) พัฒนาการอำเภอสูงเนิน
- 2) ปลัดเทศบาลสูงเนิน
- 3) กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 4) ผู้นำหมู่บ้านในคุ้มต่างๆ
- 5) สมาชิกกองทุนฯ
- 6) สมาชิกหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- สถานที่

- 1) ที่ว่าการอำเภอสูงเนิน
- 2) สำนักงานเทศบาลสูงเนิน
- 3) สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการครั้งนี้มีวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งประธานกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้ได้ข้อมูล บริบทชุมชน, ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน, กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุนหมู่บ้าน, การทำบัญชี
2. ดำเนินการสัมภาษณ์กรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน, กระบวนการได้มาซึ่งระเบียบกองทุนหมู่บ้าน, การคัดเลือกผู้กู้, การทำบัญชี, การติดตามทวงคืนชำระหนี้
3. ดำเนินการสัมภาษณ์สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้าน วัตถุประสงค์ของการกู้เงินแบบเจาะลึกเป็นรายๆ, ทักษะคิดที่มีต่อโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน, รายรับรายจ่ายจริงจากการกู้เงิน
4. การสังเกตพฤติกรรมผู้คนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้าน การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5. ดำเนินการสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอสูงเนิน, สำนักงานเทศบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลด้าน การศึกษา, อายุ, เพศ, ด้านเศรษฐกิจ

6. สัมภาษณ์สอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเจาะลึก เช่น หนี้สิน, รายรับรายจ่าย, เงินทุนหมุนเวียน

7. สัมภาษณ์สอบถามโดยใช้มาตราจัดอันดับ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดในด้าน ความสามัคคี, ซื่อสัตย์, การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, ยกย่องคนทำความดี, การรับฟังความคิดเห็นกัน, มีผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม สามารถแก้ปัญหาาร่วมกัน ได้ของชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่ากรวิจัยนั้นต้องค้นคว้าหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้ความจริงอย่างมีระเบียบแบบแผน จะค้นหาข้อเท็จจริงได้สมบูรณ์เพียงใด เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ว่า มีผลไปในทางบวกหรือลบ ประสบปัญหาหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่บ่งคุณภาพและปริมาณที่ได้จากตัวชี้วัด ซึ่งได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแยกแยะแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์หาคุณค่าตามลักษณะของข้อมูล แล้วมาจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะได้ตอบคำถามที่ต้องการได้

การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถดำเนินการ ได้ดังนี้

6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมเป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติได้หลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน, จำนวนสมาชิกในครอบครัว, จำนวนผู้ขอกู้, จำนวนประชากรตามช่วงอายุ เป็นต้น (อ้างในชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545: 96) ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณในการประเมินโครงการนี้ ใช้ข้อมูลของ บร.2 ใช้เก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยคิดค่าเป็นร้อยละ

6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายเกี่ยวกับ ความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีวิเคราะห์ที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากการเกิดกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นต้น (อ้างในชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา, 2545: 96)

ขั้นตอนสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องหรือความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. จัดประเภทและแยกแยะหมวดหมู่ของข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อง่ายต่อการเชื่อมโยง

ข้อมูล

3. ถ่ายทอดข้อมูลลงเครื่องมือต่างๆที่คิดค้นขึ้นเพื่อให้เห็นภาพโดยรวม และนำไปสู่การ

วิเคราะห์ข้อมูล

4. เปรียบเทียบข้อมูลกับตัวชี้วัด และเชื่อมคยงกับจุดประสงค์

5. วิเคราะห์ภาพรวมโครงการ เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม

เทคนิคที่สำคัญในการวิเคราะห์

1. การจัดเวทีชาวบ้าน โดยมีผู้ร่วมประชุมคือผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ทีม

ประเมิน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้ บร.12 ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. เวทีร่วมหลายหมู่บ้าน เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3. เวทีกรรมการ คนทำงาน เวทีผู้เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมได้แก่ ผู้บริหารโครงการ เจ้าหน้าที่

โครงการ เพื่อที่ทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีความก้าวหน้าและมีข้อผิดพลาด มีความ

สำเร็จและมีจุดอ่อนจุดแข็งของการทำงานของโครงการ และนำเสนอข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและ

ปฏิบัติ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 ความยากจนของประเทศ

ตั้งแต่ปี 2531 เศรษฐกิจของประเทศเริ่มเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ มีผลให้ราคาที่ดิน และราคาหุ้นพุ่งสูงจนเกินความเป็นจริง และจงใจให้มีการลงทุนในด้านนี้มาก แต่เนื่องจากเงิน ออมไม่พอ ทำให้สถาบันการเงินในประเทศและบริษัทใหญ่ๆหัน ไปกู้เงินต่างประเทศมาลงทุน ประกอบกับทั้งเงินกู้จากต่างประเทศดอกเบี้ยสูง (4-5%) และธนาคารมีนโยบายกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทำให้ผู้กู้ไม่ต้องเสี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงของค่าเงิน ยิ่งกว่านั้นในปี 2536 มีการ ดำเนินงาน BIBF (Bangkok International Banking Facilities) คืออนุญาตให้มีการนำเงินเข้า- ออกได้อย่างเสรี คือดอกเบี้ยต่างประเทศถูก อัตราแลกเปลี่ยนภายในคงที่ มีผลทำให้เงินกู้จากต่าง ประเทศภาคเอกชนเข้ามาสูงมาก 72,000 ล้านดอลลาร์ ดังกล่าวแล้วแต่การที่ธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม ไม่ได้นำเงินกู้นี้ไปลงทุนให้เกิดดอกผลเป็นเงินตราต่างประเทศ แต่ครั้นถึงเวลาใช้หนี้ ต้องใช้หนี้เป็นเงินตราต่างประเทศ จึงทำให้เกิดภาวะวิกฤต คือขาดแคลนเงินตราต่างประเทศเพื่อ ชำระหนี้ เงินสำรองที่มีอยู่เดิมก็ร่อยหรอลงเพราะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและถูกแลกเอาไปชำระหนี้ ต่างประเทศด้วย

ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและความผิดพลาดของภาคอุตสาหกรรมได้นำไปสู่ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงิน เมื่อรวมกับการบริหารและการจัดการที่ผิดพลาดและไร้ประ สติภาพของรัฐบาล เหตุการณ์ที่ถูกกล่าวนานปลายเป็นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ นั่นคือ ค่าเงินบาทตก ต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินหดหายถูกค้าถอนเงินออก สถาบันการเงินที่เหลืออยู่ขาดสภาพ คล่อง ผู้ลงทุนกู้เงินไม่ได้ การลงทุนชะงักงัน การว่างงานเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาสังคมตามมา รัฐบาล หาทางออกไม่ได้ การว่างงานซึ่งประมาณว่ามีถึง 2 ล้านคน และในปี 2541 เป็นปัญหาหนัก หนักวงรุนแรง และเห็นว่าการแก้ปัญหาประการหนึ่งคือ การให้แรงงานกลับไปทำอาชีพต่างๆใน ภาคเกษตร และนำไปสู่ปรัชญาแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” (อ้างอิงในชุกวิธา การจัดการและการ วางแผนธุรกิจ : 2545 หน้า 137)

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมSME,

ส่วนที่ 1 ในปัจจุบันภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 5-8 แสนกิจการ ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือมี

การจัดจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็่มาก ซึ่งอยู่นอก ระบบไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่งและการจ้างงานใหม่เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์ ในปีพ.ศ.2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SME, ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยที่ตรงตลาด ต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทยใช้วัตถุดิบแปรรูปขั้นต้น และชิ้นส่วนที่ ผลิต ในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SME, ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออก และ SME, ที่รับช่วงผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทยและการ สร้างรายได้ของไทยที่เป็น เงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศเป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิตและผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความ ต้องการของราษฎร ผู้บริโภคท้องถิ่นห่างไกลจึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความ เจริญสู่ภูมิภาค

ส่วนที่ 2 ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SME, ภาคอุตสาหกรรม

การพัฒนาและการส่งเสริม SME, สามารถแก้ไขปัญหาโครงสร้างอันได้แก่การขาด เทคโนโลยี ขาดความสามารถด้านการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่ มีคุณภาพและความต้องการกระจุกตัวอยู่ในเมือง อุปสรรคในการดึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะที่ เดียวกัน ปัจจัยสิ่งแวดล้อม การประกอบธุรกิจ SME, ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการเปิดเสรีการค้าและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยที่ กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและ แรงงานที่มีค่าแรงต่ำไปสู่การแข่งขันคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและความสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SME, จะมุ่งตลาด ภายในประเทศหรือต่างประเทศก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานและยกระดับผลิต ภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่ง รวมทั้งต้องมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติ มากขึ้น

จากการพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนา SME, ภาคอุตสาหกรรมดัง

นี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่และเชื่อม โยงกับภาคธุรกิจต่างๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่สมดุลในโครงสร้าง

เศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลก ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา SME,

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ในการพัฒนาข้างต้น ต้องประกอบไปด้วย 7 กลยุทธ์ดังนี้

1. ยกระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีและการจัดการ
2. พัฒนาผู้ประกอบการและทรัพยากรบุคคลของ SME,
3. สร้างและขยายโอกาสด้านการตลาดแก่ SME,
4. เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการเงิน และสร้างกลไกเสริมทางการเงิน เพื่อส่งเสริม SME,
5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ
6. พัฒนาวิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน
7. สร้างความเชื่อมโยงและกลุ่มวิสาหกิจครบวงจร

ส่วนที่ 4 กลไกการบริหารแผนงาน

กระบวนการบริหารและการจัดการเพื่อนำแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเป็นผู้บริหารและประสานแผน สำหรับในส่วนแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังวิจัยศึกษา นโยบายและแผนส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการค้าและภาคบริการ ได้ในกลางปี 2544 เป็นที่คาดหวังว่า ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ สามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถพลิกฟื้นเศรษฐกิจ ของประเทศอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม(กสอ.DIP):WWW.dip.go.th)

1.3 การขาดดุลการค้าของประเทศ

การขาดดุลของประเทศในแต่ละปี โดยในการชดเชยงบประมาณแต่ละครั้งรัฐจะกู้เงินโดยการออกพันธบัตร ตัวแลกเงินคลัง คราสารอื่นๆ หรือทำสัญญาเงินกู้อันมีเพดานกำหนดอยู่ 20 % ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และอีก 80 % ของงบประมาณรายจ่ายที่ตั้งไว้สำหรับชำระคืนเงินต้น การกู้จะก่อให้เกิดภาระเงินต้นและดอกเบี้ยต่อรัฐบาล และทำให้เกิดหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากประมาณการของศูนย์วิจัยกสิกรไทย การขาดดุลงบประมาณอาจจะต่อเนื่องไปจนถึงปีงบประมาณ

ประมาณ 2553 และเริ่มเสียดุลในปี งบประมาณ 2554 คาดว่าหนี้สาธารณะก็น่าจะยังคงเพิ่มขึ้นไปจนถึงปี พ.ศ. 2553 (มูลนิธิตำนักรักบ้านเกิด: WWW.rakbankerd. จากความคิดเห็นศูนย์วิจัยกสิกรไทย)

จากการประมาณการของศูนย์วิจัยกสิกรไทย หากรายจ่ายและการขาดดุลงบประมาณ พ.ศ. 2546=999.9 และ 1749 แสนล้านบาท ความสำคัญตามกรอบงบประมาณของรัฐบาลแล้วพบว่า ภายใต้สมมุติฐานว่า ภาวะความเสี่ยงภายในอนาคตของกองทุนฟื้นฟู = 1.45,151 และ 1.58 แสนล้านบาทในปี งบประมาณ 2546-2549

มหภาคของรัฐบาล โดยหนี้สินที่เกิดขึ้นจากความเสียหายนี้เป็นภาระของกองทุนฟื้นฟูและไม่ถูกค้ำประกันของรัฐบาล (ดังนั้นจึงไม่เป็นภาระในงบประมาณของรัฐ) ระดับหนี้สาธารณะในปีงบประมาณ 2545 จะอยู่ในสัดส่วนประมาณ 63.8 % ของ GDP เพิ่มขึ้นจากประมาณการ 60.3 % ในปีงบประมาณ 2545 การที่สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในกรอบ 65 % ที่รัฐตั้งไว้ จึงน่าจะเป็นปัจจัยสะท้อนให้เห็นว่า กรอบงบประมาณปี 2546 ยังสามารถรักษาวินัยทางการคลังและระดับหนี้สาธารณะได้ควบคู่ไปกับความต่อเนื่องในการกระตุ้นเศรษฐกิจ (มูลนิธิตำนักรักบ้านเกิด: WWW.rakbankerd ข้อวิเคราะห์และความคิดเห็นเกี่ยวกับหนี้สาธารณะของศูนย์วิจัยกสิกรไทย)

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาอีกประการหนึ่งคือ การเกิดการทำลายสภาพแวดล้อม เช่น พื้นที่ป่าลดลง เสียดุลความสมดุลทางธรรมชาติ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา จากการขยายตัวของโรงงาน อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆทุกปี การเพิ่มขึ้นของรถยนต์ เกิดปัญหาการจราจรตามมาเป็นการเพิ่มมลพิษจากรถยนต์ การปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และควันพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านเรือนลงสู่แม่น้ำจะคลองทำให้น้ำเสียเป็นผลเสียให้สัตว์น้ำและพืชน้ำต้องตายและสูญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงของชั้นบรรยากาศ การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลต่างๆ ฝนตกน้อยลงไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ขาดแคลนแหล่งน้ำไว้ใช้และบริโภค การเกิดปัญหาเสื่อมโทรมของสภาพป่าและที่ดินทำกิน และการหมดสิ้นไปของทรัพยากรธรรมชาติ และการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล โรคมุมแพ้ , มะเร็ง , หอบหืด , ทางเดินหายใจ , การใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรกรรม เป็นผลพวงให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมภายในประเทศ

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดภาวะผันผวนอย่างรุนแรง ทำให้การลงทุนสะดุดหยุดชะงัก เกิดภาวะว่างงานขึ้นทั่วประเทศอย่างรุนแรงแบบที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีจำนวนเป็น

แสนเป็นล้าน NPL พุ่งสูงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน แผนการพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมาเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ จึงทุ่มเทขยายการผลิตไปในด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตร เป็นการผลิตที่เน้นวัฒนธรรมประจำชาติมาแต่ครั้งอดีต ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นครั้งนี้รุนแรงและรวดเร็วเกินกว่าที่ภาครัฐบาลและเอกชนจะตั้งรับทัน และมีได้มีแผนรองรับการถล่มระลอกทางเศรษฐกิจในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ทิศทางของการดำรงชีพอยู่อย่างประคองตัวเพื่อลุกขึ้นยืนหยัดด้วยลำแข้งของตนเอง ด้วยวิธีการแบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง (Relative Self Sufficient Economy) เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาของตนเองให้ได้มากที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (อ้างในเอกสารชุดวิชาการจัดการธุรกิจ)

1.6 บรรยายภาพของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

สังคมในส่วนของชนบทไทยซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศนั้น ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีได้สร้างวิกฤตให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศของการล้มละลายทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทำให้สถาบันครอบครัวล้มละลาย ทำให้ครอบครัวแตกแยกกันไป เช่น ไปรับจ้างเป็นกรรมกรเด็ก ความล้มละลายทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท และความล้มละลายของสถาบันครอบครัวย่อมนำมาลายชีวิตชุมชนลง เพราะผู้คนเคลื่อนย้ายตะเกียกตะกายเอาตัวรอด ชีวิตในเมืองเป็นชีวิตที่ปราศจากชีวิตแบบชุมชน เป็นชีวิตเดี่ยวดายของแต่ละครอบครัว เป็นชีวิตที่ทอดทิ้งคนแก่ เด็ก คนป่วย เป็นสาเหตุให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศน์ ชาวบ้านที่ยากจนเป็นหนี้เป็นสินยอมคดอยู่ในสภาพหน้ามืดและทำได้ทุกอย่างแม้แต่จะเผาป่า ทำลายป่า บุกเบิกไปปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย ทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ (อ้างในวิชาการวิจัยชุมชน :2545 หน้า 128)

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

ไทยตกอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้คนไทยหลงกระแส เกิดความเชื่อของสากลหรือของฝรั่งเป็นของดีจนลืมพื้นฐาน ทุนสังคม สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตไทยของตนเอง มุ่งเข้าเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ตลอดจนเปิดเสรีตามแฟชั่น โดยเฉพาะด้านการเงินการคลัง โดยปราศจากความพร้อมใดๆ ไม่ว่าจะในด้านบริหาร กฎหมาย ฯลฯ

และปราศจากความเข้าใจในสาระที่เป็นหลักสำคัญของเรื่องต่างๆ ในสังคมเช่นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดสถานะ “หลง-โลก-โง่-โงง-กิด” เกิดขึ้นในสังคมและครอบงำชีวิตประจำวันของคนไทย เกิดการพึ่งพาทางเทคโนโลยี เนื่องจากขาดแคลนการลงทุนเพื่อการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีด้วยตนเอง ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากต่างประเทศและไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องต้นทุนทางสังคม การนิยมวัฒนธรรมตะวันตกทำให้คนไทย

คุณค่าของวัฒนธรรมไทย ทอดทิ้ง ภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (อ้างใน เอกสารชุด
วิชาการจัดการธุรกิจ)

บริบทท้องถิ่น

ประวัติอำเภอสูงเนิน (บ้านสูงเนิน)

บริเวณอำเภอสูงเนินปัจจุบันสามารถย้อนกลับสู่อดีตที่มีความเจริญก้าวหน้าในอารยธรรม
ยุคโลหะของภาคอีสาน จึงเป็นยุคตอนปลายสันนิษฐานว่ามีอายุถึง 2,000 ปี แสดงว่าได้เกิดชุมชน
ใหญ่ขึ้น (ในสมัยสุวรรณภูมิ) น่าจะ ได้แก่บริเวณที่เป็นอำเภอสูงเนินในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเป็น
ทำเลที่เหมาะสมอยู่ใกล้ ลำน้ำ-ลำตะคลอง ล้อมรอบด้วยลุ่มน้ำในระยะแรกๆคงจะมีความอุดม
สมบูรณ์ทำไร่ ทำนาได้ผลดี จึงมีผู้คนอพยพมารวมกัน มีชื่อว่า “เมืองเสมา” (ตำบลเสมาใน
ปัจจุบัน)

พื้นที่เมืองเสมาตั้งอยู่บนที่เนิน ต่อมาอาจเกิดการขาดแคลนน้ำในการเกษตร ประชากรเพิ่ม
มากขึ้นหรือมีโรคระบาดจึงมีการอพยพขยายพื้นที่ จากการที่ได้พบหลักศิลาจารึกภาษาสันสกฤต
กับภาษาขอมที่บ้าน “บ่ออีกา” ในเขตเสมานี้ “ศิลาจารึกที่ 118 บ่ออีกา” ซึ่งทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1411
ได้กล่าวถึงกษัตริย์แห่งแคว้นศรีจนาสะปกครองอยู่อิสระ ประชาชนนับถือศาสนาพราหมณ์ แต่ต่อ
มาถูกพระเจ้าไชยวรมันที่ 1 (พ.ศ.1432-1443) แห่งอาณาจักรขอม ทรงแผ่อำนาจเข้ามาปกครอง
(จากหลักศิลาจารึกของพระเจ้าไชยวรมันที่ 1 มีค้นพบที่ปราสาทหินพนมวัน)

เมืองเสมามีความเจริญมาจนถึงสมัยทวารวดี (พ.ศ. 1200) เนื่องจากได้พบพระธรรมจักร
และพระพุทธรูปไสยาสน์แบบทวารวดีอยู่ในวัดธรรมจักรเสมาราม บ้านคลองขวาง ตำบลเสม่าห่าง
จากตัวอำเภอ 4 กิโลเมตร จากการอพยพขยายเขตออกไป จึงมีการตั้งเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “โคราฆะปุ
ระ” ภายหลังได้เพี้ยนเป็นเมือง “โคราช”

ในวาระพุทธศตวรรษที่ 15 อาณาจักรขอมมีอิทธิพลเข้ามาปกครองภาคอีสานจากศิลาจารึก
ที่พบใหม่ที่บริเวณปราสาทหินพนมวัน (ซึ่งอาจจะอยู่ที่เมืองเสมาก่อน) เมื่อ พ.ศ. 2514 สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯทรงอ่านแปล เมื่อ พ.ศ. 2520 มีความว่า “เมื่อ พ.ศ.1434 พระเจ้าไชยวรมันที่ 1
(พ.ศ. 1432-1443) ทรงส่งข้าราชการขอมชั้นผู้ใหญ่มาอยู่ที่ปราสาทหินพนมวัน เพื่อควบคุมให้เจ้า
หน้าที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่พระอินทวรมันผู้ทรงเป็นพระราชบิดาของพระองค์อย่างเคร่งครัด
เข้าใจว่า พ.ศ. 1434 จะเป็นปีที่อาณาจักรขอมได้ส่งคนมาปกครองแคว้นศรีจนาสะหรือที่ราบสูง
โคราชโดยตรง เพราะแต่ก่อนได้มอบให้กษัตริย์พื้นเมืองปกครองกันเอง ยังมีรายพระนามกษัตริย์
ศรีจนาสะจารึกไว้ในคราวเดียวกัน

เมืองเสมาได้กลายเป็นเมืองหน้าด่านของขอมเพื่อรักษาช่องทางผ่านทิวเขาคงพญาเย็นระหว่างภาคอีสานกับภาคกลาง เมื่อมีพระยาขอมและกองทัพตั้งประจำแล้ว ขอมจึงได้สร้างเทวสถานในศาสนาพราหมณ์ไศพธูขึ้นในเมืองเสมานี้ 2-3 แห่ง ในสมัยพระเจ้าราเชนทร์วรมันราวปี พ.ศ. 1500 คือปราสาทเมืองแขก ปราสาทโนนกู่ และปราสาทหินเมืองเก่า

ในสมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงทรงยอมให้ขอมมีอำนาจเหนือภาคอีสานและภาคตะวันออก เมื่อถึงสมัยพระเจ้าอู่ทองทรงตั้งอาณาจักรอยุธยาขึ้นในสมัย พ.ศ. 1893 ก็ส่งกองทัพไปปราบอาณาจักรขอม สามารถผลักดันอำนาจขอมออกจากที่ราบสูงโคราชได้เกือบหมดสิ้น สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชานุภาพ ทรงกล่าวถึงอำนาจไทยอยุธยาที่เริ่มแผ่ขึ้นในภาคอีสานในตอนแรกนี้ แต่ในขณะนั้นพลเมืองทางมณฑลนครราชสีมาเห็นจะเป็นขอมอยู่โดยมาก ทั้งกรุงขอมก็ยังไม่ยอมอ่อนน้อมราบคาบทีเดียว ในรัชกาลต่อมากองทัพไทยยังยกไปตีก็มพชญาอีกหลายครั้ง การที่ไทยปกครองหัวเมืองตอนแผ่นดินสูงในสมัยนั้นเห็นจะตั้งรักษาเพียงโคราชเก่า (ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอสูงเนิน) เท่านั้น

สำหรับการจัดตั้งอำเภอสูงเนินนั้น เดิมอยู่ที่อำเภอสันเทียะ (อำเภอโนนไทย) ต่อมารัชกาลที่ 5 ได้ทรงสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา ทางรถไฟได้ผ่านเข้าหมู่บ้านสูงเนิน ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ ทำให้การติดต่อกับตัวจังหวัดได้รับความสะดวกมากกว่าจะติดต่อกับอำเภอโนนไทย และประชาชนต่างก็อพยพเข้ามาทำกินในหมู่บ้านสูงเนินตามลำดับ ดังนั้น ทางราชการจึงยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอสูงเนินเมื่อ พ.ศ. 2444 โดยใช้ตามชื่อบ้านว่า "อำเภอสูงเนิน" ส่วนคำว่า "สูงเนิน" นั้นเรียกตามลักษณะภูมิประเทศซึ่งเป็นที่ราบสูงและเนินเนิน เดิมเรียกว่า "บ้านสองเนิน" เพราะมีเนินดินอยู่สองฟากฝั่งแห่ง (ฝั่งใหญ่ที่มีน้ำตลอดปี) ต่อมาภายหลังจึงเพี้ยนมาเป็น "สูงเนิน"

ทำเลที่ตั้ง

ตำบลสูงเนินมีพื้นที่ประมาณ 73.57 ตารางกิโลเมตร หรือ 45,981 ไร่ เป็นพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินประมาณ 59.02 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,887 ไร่ เป็นพื้นที่ของเทศบาลตำบล สูงเนิน 12.38 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตของบ้านสูงเนินติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ 3	บ้านตะคลองหลง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ 11	บ้านสูงเนิน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 4	บ้านโนนคำ บ้านเหล่า
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ 4	บ้านโนนคำ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีความลาดเอียงจากตอนใต้ลาดลงสู่ตอนเหนือของตำบล มีคลองชลประทานไหลผ่าน สภาพพื้นที่จึงเหมาะทำนาในที่ลุ่มและทำไร่ในที่ดอน มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 200-300 เมตร

สภาพปัจจุบัน

ในปัจจุบันบ้านสูงเนินหมู่ 1 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เดินทางจากตัวจังหวัดนครราชสีมา ตามทางหลวงหมายเลข 2 ประมาณ 32 กิโลเมตร แยกเข้าตัวอำเภอ 4 กิโลเมตร หมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,672 คน มีจำนวนครัวเรือน 498 ครัวเรือน สร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม สภาพบ้านเรือนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม มีรั้วรอบขอบชิด ลักษณะของบ้านเรือนเป็นครึ่งตึกครึ่งไม้ บ้านไม้ได้ถูกสูง บ้านตึกอาคารพาณิชย์ ห้างแถวร้านค้าต่างๆภายในตลาดเก่าริมทางรถไฟ บ้านสูงเนินประกอบไปด้วย 3 ชุมชนคือ ชุมชนบ้านหันสามัคคี ชุมชนกลางบ้านพัฒนา ชุมชนประจักษ์น้ำสามัคคี อยู่ภายใต้การปกครองและรับผิดชอบของเขตเทศบาลตำบลสูงเนินเดิมพื้นที่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ตามแบบวิถีชีวิตของคนไทย มีความสามัคคี เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ตลอดจนดำรงรักษาและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามต่างๆของไทยไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่ วันสำคัญต่างๆทางศาสนา วันลอยกระทง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันสงกรานต์ซึ่งสำหรับคนในหมู่บ้านแล้วถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดในรอบปี ชาวบ้านจะร่วมมือกันทำกิจกรรมหลายๆอย่าง เช่น การตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวผู้ใหญ่และผู้เฒ่าผู้แก่ใน หมู่บ้าน และได้มีการจัดประกวดการพัฒนาหมู่บ้านของแต่ละชุมชน โดยเทศบาลจะให้ความร่วมมือในด้านอุปกรณ์ต่างๆ มาช่วยทำความสะอาดร่วมกับชุมชน ถ้าชุมชนใดชนะจะได้รับรางวัลจากสำนักงาน เทศบาลสูงเนิน

การประกอบอาชีพของชาวบ้าน ปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพการค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ประมาณ 50 % ของชุมชน เกษตรกรรมประมาณ 20 % ช่างซ่อม 10 % อาชีพรับจ้าง 20 % อาชีพรับจ้างเพิ่มมากขึ้นเพราะได้มีโรงงานอุตสาหกรรมได้มาสร้างภายในอำเภอสูงเนินเพิ่มขึ้น แรงงานในวัยหนุ่มสาวไม่มีการย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นเพราะมีงานรองรับ เศรษฐกิจในภาพรวมในด้านเศรษฐกิจของคนในบ้านสูงเนินหมู่ 1 ถือว่าอยู่ในระดับดี

ลักษณะประชากร

บ้านสูงเนินหมู่ 1 มีประชากรจำนวน 2,672 คน เพศหญิง 1,396 คน คิดเป็นร้อยละ 52.24 % เพศชาย 1,276 คน คิดเป็นร้อยละ 47.76 % แยกตามช่วงอายุได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1 วัน – 3 ปีเต็ม	20	0.75
3 ปี 1 วัน – 6ปีเต็ม	74	2.78
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	148	5.54
12 ปี 1 วัน – 14ปีเต็ม	33	1.24
14 ปี 1 วัน – 18ปีเต็ม	94	3.52
18 ปี 1 วัน – 50ปีเต็ม	1,236	46.27
50ปี 1 วัน – 60ปีเต็ม	286	10.70
60ปีขึ้นไป	780	29.20
รวม	2,672	100

ตารางที่ 2 แสดงระดับการศึกษาของบ้านสูงเนินหมู่ 1

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	16	11.27
อนุบาล	13	9.16
ประถมศึกษา	23	16.18
มัธยมศึกษา	13	9.16
ปวช.	23	16.20
ปวศ.	18	12.68
ปริญญาตรี	36	25.35
รวม	142	100

ตารางที่ 3 แสดงการประกอบอาชีพของบ้านสูงเนินหมู่ 1

อาชีพ	ครอบครัว	ร้อยละ
ทำนา เกษตรกรรม	63	13.08
ค้าขาย	166	34.43
รับราชการ	43	8.92
รับจ้างทั่วไป	210	43.57
รวม	482	100

ตารางที่ 4 แสดงการมีที่ดินเป็นของตนเองของบ้านสูงเนินหมู่ 1

จำนวนไร่	ครอบครัว	ร้อยละ
1-5	25	16.23
6-10	20	12.99
11-20	32	20.78
21-50	29	18.83
50 ไร่ขึ้นไป	48	31.17
รวม	154	100

แหล่งน้ำและสภาพของดิน

บ้านสูงเนินหมู่ 1 มีคลองชลประทานและลำตะคลองไหลผ่านตลอดปีและเป็นแหล่งน้ำประปาของอำเภอเพื่อให้ในหมู่บ้านและชุมชนต่างๆที่อยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน มีบางหลังคาเรือนใช้น้ำบ่อบาดและสระน้ำจากวัดใหญ่สูงเนิน

สภาพของดินบ้านสูงเนินหมู่ 1 เป็นดินร่วนปนทรายและเป็นดินเหนียวปนทราย

ด้านเศรษฐกิจของบ้านสูงเนินหมู่ 1

ภายในบ้านสูงเนินหมู่ 1 มีร้านค้าปลีกและร้านขายส่งจำนวน 75 ร้าน มีการจ้างงาน 35 คน บางส่วนเป็นร้านเล็กก็ไม่มีจ้างงาน ในปัจจุบันบ้านสูงเนินหมู่ 1 ได้เปลี่ยนการประกอบอาชีพจากทำไร่ทำนามาประกอบอาชีพค้าขายและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเสียมากกว่า ส่วน

ที่นาก็ได้ให้เช่าทำ เจ้าของที่ส่วนน้อยที่ทำเอง ให้คนอื่นเช่าทำอาจเก็บค่าเช่าเป็นเงินหรือข้าวเปลือก โดยหักแบ่งกันแล้วแต่จะ ตกลงกับคนเช่า

ส่วนการเลี้ยงสัตว์ภายในบ้านสูงเนินหมู่ 1 ไม่ได้เลี้ยงสัตว์ใหญ่ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่ใหญ่และอยู่บริเวณใกล้ตลาด จะเลี้ยงไก่ เป็ด ปลาตกในบ่อซีเมนต์ พันธุ์ปลาได้จากสำนักงานเทศบาลให้นำมาเลี้ยงไว้บริโภคภายในครอบครัว หรือจะเลี้ยงไว้ที่หัวไร่ปลายนาของตนเองเสียมาก เพราะห่างจากบ้านเรือนของหมู่บ้านและสามารถเลี้ยงได้จำนวนมากพอที่จะได้จำหน่ายขายได้เพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวอีกทางหนึ่ง

การทำสวนของหมู่บ้านสูงเนิน มีจำนวน 19 ครอบครั้ว ส่วนมากจะเป็นที่ดินอยู่นอกพื้นที่ภายนอกหมู่บ้าน จะปลูกหมาก, พลู่, มะนาว, ส้มโอ เพื่อไว้จำหน่ายภายในตลาดของอำเภอสูงเนินเอง

การทำไร่ของชาวบ้านสูงเนินหมู่ 1 ปลูกมันสำปะหลัง, ข้าวโพด แต่ไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ส่วนใหญ่จะให้คนอื่นที่อยู่ต่างหมู่บ้านเช่าทำมากกว่า

ค่านิยมวัฒนธรรมของหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1

ด้านประเพณีวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นบ้านสูงเนินซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ได้แก่

- ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ ในเดือนมกราคม
- ประเพณีวันสงกรานต์ ในเดือนเมษายน ทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำดำ

หัวผู้เฒ่าผู้แก่

- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ในเดือนกรกฎาคม
- ประเพณีการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าในวันออกพรรษา ในเดือนตุลาคม
- ประเพณีลอยกระทง ในเดือนพฤศจิกายน ได้ประกวดแข่งขันการทำกระทงกับ

หมู่บ้านอื่นๆ

ข้อมูลด้านอื่นๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ชาวบ้านสูงเนินหมู่ 1 เมื่อก่อนในอดีต ได้ประกอบอาชีพทำนา, ทำไร่, ทำสวน, เลี้ยงสัตว์ เมื่อเวลาผ่านไป ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมได้ก่อตั้งขึ้นภายในอำเภอหลายแห่ง ก็ได้เปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นค้าขาย รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าอาชีพอื่นๆ คนในวัยหนุ่มสาวกลับมาทำงานที่อำเภอของตนเองอยู่ เพราะได้อยู่ใกล้รัศมีครอบครัวไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น ส่วนด้านการทำเกษตรกรรม จะมีแต่ผู้สูงอายุ ซึ่งไม่มีกำลังในการทำการเกษตร จะให้ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านอื่นเช่าทำประกอบอาชีพ

2. ด้านสาธารณูปโภค

ไฟฟ้า	เข้าสู่หมู่บ้าน	เมื่อ พ.ศ. 2498
ประปา	เข้าสู่หมู่บ้าน	เมื่อ พ.ศ. 2507
โทรศัพท์	เข้าสู่หมู่บ้าน	เมื่อ พ.ศ. -
ถนนลาดยาง	เข้าสู่หมู่บ้าน	เมื่อ พ.ศ. 2525

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

บ้านสูงเนินหมู่ 1 เป็นหมู่บ้านที่เป็นศูนย์กลางของอำเภอ, เทศบาล และตลาดสดที่อยู่ภายในอำเภอ ตลอดจนความสะดวกสบายในการคมนาคม และติดต่อกับหมู่บ้านอื่นได้สะดวก ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่มาดั้งเดิม และเป็นอยู่แบบญาติพี่น้อง

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

- ผู้นำขาดการเอาใจใส่ต่อลูกบ้าน(ผู้ใหญ่บ้าน) ไม่มาปฏิบัติงาน และขาดการติดต่อกับทางหน่วยงานของตน หากตัวไม่พบ ตั้งแต่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
- ราษฎรขาดความสามัคคี ขอความร่วมมือในด้านต่างๆไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน
- ราษฎรเห็นแก่ประโยชน์ของพวกพ้อง และญาติพี่น้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1 นโยบายของรัฐเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า ชุมชนบ้านสูงเนินมีความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านปานกลาง พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเงินทุนเพื่อจะได้หมุนเวียนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ สร้างงานใหม่ มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินให้กับครอบครัว และเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน ได้กู้มีดอกเบี้ยต่ำมาประกอบอาชีพ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น และให้เงินกองทุนมาพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น ให้ชุมชนได้มีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ และในการจัดการขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารเงินทุนของตนเอง และรักษาภาวะเยียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตั้งขึ้น

2.2 เงิน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลโอนเข้าบัญชีธนาคารออมสินเพื่อนำมาให้สมาชิกในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี การกำหนดชำระคืนมีดังนี้ ชำระเป็นรายเดือน ชำระ 3 เดือนครั้ง ชำระ 6 เดือนครั้ง และชำระ

คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบไปด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการและหัวหน้าประจำคุ้มต่างๆที่ชุมชนแต่ละชุมชนได้คัดเลือกเข้ามา ได้มีการประชุมราษฎรในหมู่บ้าน มีผู้มาประชุม 260 คน ตัวแทนครัวเรือนจำนวน 260 ครัวเรือน ได้เสนอชื่อในการคัดเลือกกรรมการเพื่อเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆและเข้ามาช่วยบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านสูงเนินหมู่ 1 จะครบวาระของกรรมการกองทุนหมู่บ้านในวันที่ 4 ตุลาคม 2545 ได้มีการจับสลากออกกึ่งหนึ่ง และได้คัดเลือกกรรมการชุดใหม่มาเพิ่มจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่เสนอชื่อเข้ามาเพื่อคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน หมู่บ้านที่จะบริหารงานต่อไป

เงินที่ผู้ชำระคืน กองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1

จากที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้เข้ามาปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านสูงเนิน หมู่ 1 เป็นเวลา 6 เดือน สมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนินหมู่ 1 ได้ชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองดังนี้

- ชำระเป็นรายปี
- ชำระเป็นรายเดือน
- ชำระ 3 เดือนครั้ง
- ชำระ 6 เดือนครั้ง

ตารางที่ 5 แสดงการชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน

เดือน	เงินต้น/ดอกเบี้ย
พ.ย.	-
ธ.ค.	-
ม.ค.	16,320
ก.พ.	33,450
มี.ค.	20,090
เม.ย.	21,480
พ.ค.	23,120
มิ.ย.	25,040
ก.ค.	11,650
รวม	151,150

ผลการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ในแต่ละเดือนไม่ตรงกันทุกเดือน เพราะบางเดือนผู้กู้ไม่ได้ชำระหนี้ทุกเดือนตามสัญญาที่ให้ไว้กับกองทุนหมู่บ้าน และเงินที่สมาชิกชำระคืนกองทุนหมู่บ้านในแต่ละเดือนได้ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในรายที่ขอู้ไว้ และสมาชิกบางรายได้ชำระเงินกู้หมดแล้วได้ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านใหม่ในรอบที่ 2 ในวงเงินที่สูงขึ้น

เมื่อวันที่ 15 ก.พ.2545 ทางอำเภอสูงเนิน โดยการนำของพัฒนาการอำเภอสูงเนิน ได้มีการจัดการประชุมนโยบายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ ได้เปลี่ยนกฎระเบียบหลายข้อ ตลอดจนได้เปลี่ยนระเบียบการส่งเงินกู้คืนกองทุนหมู่บ้านจากเดิมให้เป็นการส่งเงินแบบใหม่ โดยให้สมาชิกนำเงินเข้าบัญชีของตนเองแล้วเขียนใบถอนจากบัญชีของผู้กู้ผู้รับเงินต้น ทำให้สมาชิกผู้กู้สับสนในการส่งเงิน สมาชิกจะส่งเงินแบบเก่า ธนาคารบอกให้ส่งแบบใหม่ ทำให้ยากลำบากในการส่ง สมาชิกเลยไม่ส่งเงินตามกำหนด ภายในเดือนกรกฎาคมสมาชิกส่งเงินชำระหนี้ในรายเดือนเพียง 2 ราย

ผู้สมัครขอกู้ เงินกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

ผู้ที่ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านได้นั้นต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กำหนดไว้ ผู้สมัครขอกู้ต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของกิจการของผู้กู้ว่าจะนำเงินที่ขอกู้ไปใช้ในกิจการใด ผู้ที่สมัครขอกู้ต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการชุมชนและผู้ขอกู้ต้องมีบุคคลค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน

ทุนสะสมของหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1

เงินทุนสะสมของหมู่บ้านเมื่อเริ่มตั้งกองทุน มีทุนสะสมทั้งสิ้นจำนวน 47,520 บาท เงินสมาชิก ผู้ถือหุ้น 2,212 บาท เงินสำรอง 8,150 บาท ได้มีการเพิ่มหุ้นและเก็บเงินสำรองทุกเดือนเพื่อเงินทุนให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้กู้ยืมเป็นเงินฉุกเฉินในอัตราร้อยละ 3 บาท/เดือน ต้องให้สมาชิกผู้ขอกู้เงินออมส่งเงินทุกเดือนพร้อมดอกเบี้ย และในบางส่วนได้ไว้ใช้ในกิจกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น งานศพของสมาชิกกองทุนที่เสียชีวิตและเป็นค่าใช้จ่ายเป็นค่าวัสดุในสำนักงาน และเป็นค่าถ่ายเอกสาร เงินกู้ฉุกเฉินกู้ได้ในวงเงินไม่เกินรายละ 5,000 บาท ยอดเงินสะสมของแต่ละเดือนไม่เท่ากันเนื่องจากการฝากเงินสำรอง ไม่ได้ตรงตามกำหนดที่วาง บางชุมชนบางเดือนก็ไม่ได้ส่งเงิน

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

3.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบประเด็นสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณา คือ ผู้กู้ต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน โดยดูจากผู้กู้ประกอบอาชีพหรือไม่ และมีหนี้สินมาจากที่อื่นมากน้อยเท่าใด และพิจารณาจากความเป็นไปได้ของโครงการผู้ขอกู้ และต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน และดูจากขีดความสามารถของผู้ที่ขอกู้จะชำระคืนเงินกองทุนได้

3.2 การรับฝากเงินสัจจะ โดยเริ่มเก็บเงินสัจจะเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544 งวดแรกได้เงินจำนวน 21,950 บาท ต้องฝากเงินสัจจะเดือนละ 50 บาท โดยจะเก็บทุกสิ้นเดือน ในการเก็บเงินประธานกองทุนได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับกรรมการที่อยู่ในคุ่มนั้นๆ เป็นผู้เก็บเงินสัจจะตลอดจนการทวงหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน

3.3 การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน พบว่า เมื่อเริ่มมีโครงการมา ยังไม่ปล่อยเงินกู้ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความร่วมมือดีมาก นัดมาประชุมก็มาทุกครั้ง เมื่อปล่อยเงินกู้แล้ว สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความร่วมมือน้อยมาก

3.4 การทำบัญชี การทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ทำตามแบบฟอร์มการทำบัญชีสำหรับเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล การทำบัญชีจะเป็นหน้าที่ของเลขานุการของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ค่อนข้างดี แต่ก็พยายามที่จะหาวิธีการทำบัญชีที่เข้าใจง่ายมาทำ และได้ลองผิดลองถูกหลายอย่าง และสะดวกต่อการตรวจสอบได้ง่ายขึ้น

3.5 บทบาทของบัณฑิตคือ เข้าไปศึกษาการบริหารจัดการของกองทุน ว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด โดยไม่เข้าก้าวกำในการบริหารและการจัดการของกองทุนหมู่บ้าน ทำได้เพียงให้คำแนะนำเท่านั้น และเก็บข้อมูลในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้านเพื่อมาทำสารนิพนธ์

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- 1) จำนวนผู้กู้ ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 122 ราย แยกตามอาชีพได้ดังนี้
- 2) จำนวนผู้กู้ถูกเงินมีจำนวน 29 ราย
- 3) ยอดเงินให้กู้

ตารางที่ 8 แสดงยอดเงินของผู้กู้แบ่งตามอาชีพ

ประเภทของอาชีพ	จำนวน/คน	ยอดเงินกู้
ทำนา	8	59,000
ทำเกษตรกรรม	4	30,000
ค้าขาย	69	620,000
ช่างซ่อม	3	50,000
พัฒนาอาชีพ	9	74,000
ลดรายจ่าย	17	140,000
สร้างงานเพิ่มรายได้	12	102,000
รวม	122	1,075,000

3.5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

1) จำนวนผู้กู้ได้จำนวน 122 ราย จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 314 ราย ได้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม

2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันคงเหลือ 431.53 บาท

3) การขยายกิจการของผู้กู้ จาการไปสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มผู้กู้ ในบางรายก็ได้ซื้ออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพที่ตนเองทำอยู่ เช่นในรายที่รับจ้างซักรีดเสื้อผ้าได้ซื้อเครื่องซักผ้ามาใช้ในการซักผ้า และได้รับผ้ามาซักเพิ่มรายได้ขึ้น ได้เงินจากการซักผ้ามากขึ้น ในรายที่ค้าขายของชำก็ได้ซื้อสินค้าเข้าร้านมากขึ้น

3.5.2 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งซึ่งปกติก็มีอยู่แล้วตั้งแต่อดีต เมื่อมีเงินกองทุนหมู่บ้านทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากเพิ่มขึ้น กองทุนหมู่บ้านไปช่วยเสริมกิจกรรมให้เขา ไปเพิ่มส่วนที่ขาด บางชุมชนได้มีงานมีอาชีพ มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ สามารถพึ่งตนเองในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อใช้แก้ปัญหา เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านของตนเอง

2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ชุมชนบ้านสูงเนินหมู่ 1 ไม่มีเครือข่ายการเรียนรู้อะไรมากนัก เพราะไม่มีกลุ่มในการจัดตั้ง จะมีเพียงบางโอกาสที่สำนักงานเทศบาลสูงเนินจะเป็น ผู้จัดเอง

3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด เครือข่ายการตลาดยังคงอยู่ เพราะค้าขายกันเอง
ภายในอำเภอ เพราะการค้าขายไม่ได้ขยายใหญ่โต เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กเสียมากกว่า

ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการค้าเนกิจการของผู้กู้แต่ละราย ผลการประเมินบริบท
ส่วนตัวของหน่วยระบบ B พบว่าโดยภาพรวมแล้วในแต่ละกลุ่มอาชีพ ดังนี้

- กลุ่มอาชีพทำนา ทำมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิมมาแล้วตั้งแต่โบราณยังทำนาแบบเดิมอยู่ จะมี
หม่ ๆ คือการใช้เครื่องจักรเข้าช่วย จากเมื่อก่อนใช้แรงงานสัตว์และแรงงานคน เช่นรถไถเดินตาม,
เครื่องนวดข้าว, เครื่องเกี่ยวข้าว ทำให้ทุ่นเวลาในการทำ

- กลุ่มอาชีพค้าขาย มีทั้งหมด 69 ราย ส่วนมากจะประกอบการค้าขายอาหาร, ขายผัก,
ขายผลไม้, ขายขนมหวาน, ขายของชำ, และอื่นๆ กลุ่มผู้ประกอบการส่วนมากก็จะทำออกมาซ้ำๆ
กัน ทำให้ต้องแข่งขันกันในด้านฝีมือและด้านการบริการ

- กลุ่มอาชีพช่างซ่อมมอเตอร์ไซค์ มีจำนวน 3 ราย ผู้กู้ได้นำเงินทุนที่กู้ได้มาหมุนเวียนภายใน
ร้าน เป็นการซื้อวัตถุดิบเข้าร้าน เช่น อะไหล่ของมอเตอร์ไซค์ น้ำมันหล่อลื่นต่างๆ

- อาชีพรับจ้าง มีจำนวนมาก ซึ่งผู้กู้ใช้เงินที่กู้มาใช้ในการลดรายจ่าย บรรเทาความเดือด
ร้อนของครอบครัว ส่วนหนึ่งเป็นการรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายในอำเภอ มีรายได้
สม่ำเสมอทุกเดือน และพอมีเงินเก็บที่สามารถจะส่งเงินคืนกองทุนได้

- กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ซึ่งมีอยู่ 2 รายเท่านั้น ได้ใช้เงินมาซื้อเส้นไหม เพื่อมาทอ เมื่อผู้
กู้ต้องการซื้อตามที่ต้องการ ส่วนการทอยังใช้แบบดั้งเดิมอยู่ แต่เส้นไหมต้องไปซื้อถึงในตัวจังหวัด
หรือที่อำเภอปรางค์ชัย

- กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งมีผู้กู้จำนวน 2 ราย ผู้กู้ได้ประกอบอาชีพในการตัดเย็บเสื้อผ้า
อยู่แล้ว ได้นำเงินมาซื้ออุปกรณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้าเพิ่มขึ้น

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- จำนวนเงิน กู้ไปแล้วทั้งหมด 997,965 บาท (เกือบล้านบาท) จากจำนวนผู้กู้จำนวน 119
ราย และมีผู้กู้บางรายได้ส่งชำระเงินกู้เป็นรายเดือนหลายราย เพื่อให้ผู้อื่นได้กู้ต่อ จนปัจจุบันได้มีผู้
ถึง 122 ราย

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ พบว่าส่วนใหญ่ไปทำกิจการของตนเองจริงๆ บางรายก็
ไปใช้ในทางที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ตามที่เขียนไว้ในสัญญา แต่ส่วนมากก็จะใช้หมดภายใน

ครั้งเดียว เพราะผู้กู้ได้นำไปใช้หลายทาง เช่น ผู้กู้ที่มีอาชีพค้าขายและอาชีพทำนาด้วย ต้องใช้เงินทั้งสองทาง ทำให้เงินไม่พอใช้ลงทุน หรือผู้กู้ได้เงินจำนวนน้อย

- ทางด้านกระบวนการตลาด พบว่า การขายข้าวเปลือกจะขายให้กับสหกรณ์การเกษตรและโรงสีภายในตลาดอำเภอสูงเนิน จะซื้อขายภายในอำเภอไม่ได้ขายในที่ไกลๆ ส่วนเมล็ดพันธ์จะใช้วิธีเก็บไว้เองส่วนหนึ่งและเก็บไว้บริโภคอีกส่วนหนึ่ง และสินค้าอื่นๆก็จะค้าขายกันภายในตลาด ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ขนมหวาน ฯลฯ เพราะเป็นศูนย์กลางของการค้าขายอยู่แล้ว

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ผลจากการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขายและบริการ หรือช่างซ่อมมอเตอร์ไซค์ ได้มีผลการส่งเงินคืนเป็นรายเดือน พร้อมเงินต้นและดอกเบี้ย มียอดเงิน 151,150 บาท และก็ได้ให้ผู้กู้รายอื่นๆ ได้กู้ต่อ จนในปัจจุบันมียอดเงินเหลือ 26,497.60 บาท (ยอด ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2545) จะเห็นได้ว่าผู้กู้ได้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ และสามารถที่จะขยายกิจการ สามารถที่จะทำกำไรได้เพิ่มขึ้น มีกำลังพอที่จะส่งเงินชำระหนี้ได้ ส่วนผู้ประกอบการกรรมยังไม่สามารถที่จะส่งเงินคืนได้ เพราะยังไม่ถึงฤดูเก็บเกี่ยว สรุปโดยรวมแล้วผู้กู้สามารถที่จะพึ่งพาตนเอง โดยได้กู้เงินที่มีดอกเบี้ยต่ำ แทนที่จะไปกู้จากสถาบันการเงินหรือนายทุนนอกระบบ ทำให้กิจการของตนมีความมั่นคงและเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และสามารถที่จะส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้านได้

4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากการตั้งกองทุนหมู่บ้าน พบว่าชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมและสามัคคีเพิ่มมากขึ้น

4.2 ผลที่เกิดจากการพิจารณาเงินกู้ ทำให้เกิดความไม่พอใจของผู้กู้ที่กู้ได้น้อย และผู้ที่อยากกู้หรือผู้ค่อยโอกาสไม่สามารถกู้เงินได้ ทำให้เกิดความไม่พอใจจากสมาชิกผู้กู้

4.3 ผลจากการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน กรรมการเห็นแก่พวกพ้องและญาติพี่น้องของตนเอง จะอนุมัติจำนวนเงินที่สูงก่อนเสมอ และการกู้เงินของตนเองด้วย

4.4 ผลที่เกิดจากการกู้เงิน ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาชำระหนี้รายนอกระบบเป็นส่วนใหญ่

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า

5.1 การบริหารกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ได้แบ่งหน้าที่ของกรรมการให้รับผิดชอบและมีหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น เลขานุการ จะปฏิบัติหน้าที่ในการทำบัญชีและรวบรวมเอกสารต่างๆเพื่อเก็บไว้ตรวจสอบ และมีกรรมการที่อยู่ในคุ้มค่างให้เป็นผู้ตามเก็บเงินสัจจะและเงินที่กู้เงินกองทุนเงินล้าน เพื่อนำส่งเข้าธนาคารและเข้ากองทุนเงินออมของหมู่บ้าน และมีกรรมการส่วนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบภายในด้านการทำบัญชี สรุปโดยรวมแล้ว การบริหารงานกองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จดี เพราะมีผู้นำ (ประธานกองทุนหมู่บ้าน) ที่มีความสามารถ และมีความซื่อสัตย์และยุติธรรม

5.1.1 การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการประชุมประชาคมและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอชี้แจงทำความเข้าใจ ต่อการมีกองทุนหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้ ชาวบ้านสูงเนินหมู่ 1 มีความรู้ความเข้าใจต่อกองทุนหมู่บ้านในระดับดี ในเรื่องเกี่ยวกับกฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กองทุนตั้งไว้ และในการกู้ยืมเงินกองทุนต้องปฏิบัติตามสัญญาที่เขียนขอู้ไว้กับกองทุน ในเรื่องการส่งเงินคืนกองทุน และต้องนำเงินไปใช้ให้ถูกตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และในการขอู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อราย และระยะเวลาในการกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี ต้องชำระคืนกองทุนหมู่บ้าน

5.1.2 ชาวบ้านสูงเนินโดยส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อกองทุน เพราะช่วยให้ชาวบ้านได้มีการกู้เงินที่เสียดอกเบี้ยในอัตราที่ถูก และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านให้กับชาวบ้านทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้และพัฒนาอาชีพ กองทุนหมู่บ้านเป็นทางเลือกอีกทางที่ช่วยให้ชาวบ้านไม่ต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาใช้ในการลงทุน

5.1.3 กองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 เป็นกองทุนที่ช่วยเหลือผู้ที่กำลังต้องการเงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพ และยังเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกกองทุนทุกคนหมู่บ้าน บทบาทและหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดสรรเงินกองทุนให้แก่สมาชิกและชาวบ้านในหมู่บ้านเพื่อได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ สร้างงาน รวมถึงช่วยบรรเทาเหตุฉุกเฉินและกรณีเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและการมีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1

5.1.4 ได้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 โดยการสมัครเข้าถือหุ้นกองทุนหมู่บ้าน หุ้นละ 10 บาท และจะมีการตกลงกันที่จะเก็บเงินออมในแต่ละเดือน สมาชิกบางคนก็ไม่ประสงค์ฝากเงินออมกับกองทุนหมู่บ้าน บางรายฝากเงินออม 50 บาท/เดือน บางรายฝากเงินออม 100 บาท/เดือน แล้วแต่ข้อตกลงกับกองทุน ปัจจุบันมีผู้ถือหุ้นหรือเป็นสมาชิกกองทุนทั้งหมด 314 คน มีจำนวนเงินออมและเงินสัจจะคงเหลือ 431.53 บาท และยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้านบาท คงเหลือ 26,497.60 บาท ยอด ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2545

การตัดสินใจ การตัดสินใจให้กู้เงินกองทุนต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการของหมู่บ้านของผู้กู้ก่อนถึงจะมาถึงกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และผู้ขอกู้ต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน และมีการนำฝากเงินตั้งจะเท่านั้นถึงจะมีสิทธิขอกู้เงินได้ การคิดดอกเบี้ยของกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ดอกเบี้ยเงินกองทุนเงินล้านคิดในอัตราร้อยละ 6 บาท/ปี ดอกเบี้ยเงินออมหรือเงินตั้งจะในอัตราร้อยละ 3 บาท/เดือน และในกรณีที่สมาชิกของกองทุนขาดส่งชำระหนี้ติดต่อกันเกินกว่าสองงวด ต้องเสียค่าปรับร้อยละ 1 บาท/เดือนของจำนวนเงินที่ต้องส่งชำระหนี้

จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ คิดเป็นร้อยละ 33.85 และจำนวนผู้ที่ไม่ได้รับเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 61.14 จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการกู้เงินคิดเป็นร้อยละ 40 และจำนวนผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 60 สาเหตุที่ไม่พอใจ เพราะกู้เงินไม่ได้ตามวัตถุประสงค์หรือได้จำนวนเงินน้อย ไม่พอต่อการลงทุนประกอบอาชีพ และผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถที่ขอกู้ได้เนื่องจากไม่มีผู้รับรองฐานะทางการเงิน

การจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท และจำนวนดอกเบี้ยของกองทุนหมู่บ้านได้หมุนเวียนให้สมาชิกรายอื่นๆ ได้กู้เงินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ และได้มีการจัดสรรให้แก่สมาชิกเมื่อสิ้นปี ดังนี้

- จัดเป็นเงินปันผลให้กับสมาชิกแก่ผู้กู้ ในอัตราร้อยละสิบ
- จัดเป็นเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น ในอัตราร้อยละสิบห้า
- จัดเป็นเงินกองทุนสำรองความเสี่ยง ในอัตราร้อยละยี่สิบ
- จัดเป็นเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน ในอัตราร้อยละยี่สิบ ฯลฯ

การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า บ้านสูงเนินหมู่ 1 เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมืองในอำเภอ สูงเนิน จึงได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจและเรื่องต่างๆ ได้ดีและทันเหตุการณ์ และสามารถรับนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับชุมชนได้ เช่น ในด้านเศรษฐกิจมีการทำมาหาเลี้ยงชีพให้มีความมั่นคงสมบูรณ์ทุนสุขพอสมควร หรือการพึ่งตนเองได้ตามธรรมชาติ ได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติใน ชุมชน และหาได้จากธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น และสามารถรักษารธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้หมดไปหรือเสียคุณธรรมชาติ ส่วนพึ่งพาตนเองทางสังคมมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น และมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และใช้ประโยชน์ของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน คือ เงิน ที่เป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ การดำเนินกิจการ ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการ การใช้เทคนิคของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นต้นทุนจะราคาถูกกว่า ทำให้มีความสามารถที่รับซื้อได้ ผู้มีรายได้จากการขยายกิจการผลผลิต ทำให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเข้ากองทุนหมู่บ้านได้

การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

- การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันของกองทุนโดยรวม โดยมีการชี้แนะเรื่องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ให้สมาชิกของหมู่บ้านสูงเนินเข้าใจในหลักการ นโยบาย และกฎระเบียบที่สำคัญ ว่าการมีกองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินของรัฐบาลที่ให้ยืม ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารงาน ช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตัวเอง ถ้าผู้ที่ไม่ชำระคืนต้องจัดการกันเองให้ได้ และร่วมกันตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นระยะ และให้สมาชิกได้ใช้เงินในการดำเนินงานให้ถูกต้อง

- ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้ดูแลคน ส่วนใหญ่ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ได้มีกิจการเดิมอยู่แล้วได้กู้เงินมาใช้หมุนเวียนในกิจการของตนเอง จะมีเพียงไม่กี่รายที่กู้เพื่อไปใช้หนี้สินนายทุนเพื่อลดภาระการเป็นหนี้สิน และมีบางรายที่กู้เงินไปซื้ออุปกรณ์เพื่อมาเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพของตนเอง และผู้กู้ที่ประกอบอาชีพขายข้าวแกงก็ได้เก็บอาหารไว้บริโภคเองโดยไม่ต้องซื้อ และได้นำไปขายที่ตลาดสดภายในอำเภอสูงเนิน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการซื้อขายสินค้าต่างๆ เพราะมีการค้าขายทุกวันและมีลูกค้ามาก ทำให้ผลิตสินค้าได้มากตามความต้องการของตลาด

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่สนับสนุนหรือบรณาเป้าหมายของกองทุน

ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินงานของกองทุน

- ผู้นำที่ซื่อสัตย์ และมีความเข้มแข็ง
- คณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเงิน 1 ล้านบาท

ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

- ความไม่พอใจในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพราะเห็นแก่ญาติพี่น้องของตัวเอง
- สมาชิกกองทุนไม่ยอมส่งเงินสัจจะตามกำหนด
- สมาชิกผู้กู้เก็บเงินสัจจะยาก และทวงถามการชำระหนี้ของผู้ที่ไม่ให้ตรงกำหนด (ผู้ที่ไม่ชำระเป็นรายเดือน) ต้องให้ถามบ่อยๆ ทำให้กรรมการผู้ติดตามหนี้หมดกำลังใจในการทวงหนี้
- ผู้กู้ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

ความเข้มแข็งของชุมชน

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

พบว่าผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณธรรม ความยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง สนับสนุนให้ชุมชนได้แก้ปัญหาด้วยกัน โดยผ่านเวทีประชาคม เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นกันทุกเดือนๆ 1 ครั้ง เพื่อแจ้งข่าวสารจากทางราชการ หรือข่าวสารต่างๆ เป็นการเพิ่มโอกาสการหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

2. ทางด้านสังคมของหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ชุมชนมีความสามัคคีและความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดีอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและคนด้อยโอกาสอยู่ในระดับปานกลาง เพราะในชุมชนช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน แต่ทางราชการให้ความช่วยเหลือน้อย และทุกครอบครัวของชุมชนสามารถมีอาชีพ สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ทุกครอบครัวอยู่ในระดับดี มีความอบอุ่น อยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน เพราะไม่ได้ย้ายถิ่นฐานในการประกอบอาชีพที่อื่น เพราะมีแหล่งงานอยู่ในอำเภออยู่แล้ว และใช้เวลาในการเดินทางไปทำงานเพียง 3-4 กิโลเมตร

ทางด้านการรวมกลุ่มองค์กรต่างๆ ยังอยู่ในระดับน้อยมาก เพราะไม่มีการก่อตั้งกลุ่มอะไรเลย ที่เคยตั้งกลุ่มไว้แล้วก็ไม่มีคนสานต่อ และขาดผู้สนับสนุนในด้านต่างๆ

3. ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1

ความเข้มแข็งของหมู่บ้านสูงเนินหมู่ 1 ในทัศนคติของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน พบว่ามีความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง เพราะมีผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารกองทุนได้ดี ดูแลผลประโยชน์ให้กับสมาชิก มีการบริหารร่วมกับคณะกรรมการในส่วนอื่นๆ ซึ่งก็มีทำงานกันไม่ก็คน แต่ยังมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ปฏิบัติงานทำตามคำสั่งได้ในระดับหนึ่ง ส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นคือ การมีผู้นำของแต่ละคุ้มแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำมาหลายสมัย และเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมในด้านต่างๆ และเป็นแกนนำของชาวบ้าน เพื่อไปติดต่อกับส่วนราชการต่างๆเพื่อขอความร่วมมือในด้านต่างๆ และเพื่อให้ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ จึงทำให้เวลาที่หมู่บ้านมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น สามารถที่จะตั้งเตือนกันเพื่อที่จะแก้ปัญหาได้ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่ยังมีส่วนที่ยังไม่ดีคือ ยังขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการมีกองทุน 1 ล้านบาท เพราะชาวบ้านเข้าใจว่าเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท รัฐบาลไม่เอาคืน และยังมีข้อเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน คนหนึ่งส่งเงินเข้าได้ แล้วทำไมตนจะส่งเข้าไม่ได้บ้าง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1 บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร
- 1.2 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
- 1.3 ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 1.4 ท้องถิ่นมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
- 1.5 เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน มีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. วิธีดำเนินการ

- 2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ทำความเข้าใจในกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ นโยบาย ของกองทุนหมู่บ้าน
- 2.2 นำข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ มาศึกษา
- 2.3 สัมภาษณ์ พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ กับผู้นำ และผู้อาวุโสในหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 และประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.4 ใช้ CIPP Model มาวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บ ข้อมูล
- 2.5 เก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล

3. ผลการดำเนินงาน ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1

- 3.1 ส่งเสริมความรู้ในทางวิชาการ และเป็นแนวทางการค้นคว้าของผู้ที่จะปฏิบัติงานต่อไป
- 3.2 ให้รู้ข้อบกพร่องและวิธีการแก้ไขปัญหา ในด้านปฏิบัติงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1

3.3 นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติโดยตรง ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน

3.4 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1

3.5 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนา เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้าน

4. อภิปรายผลสรุป

4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน หมู่ 1 ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1.1 การเกิดกองทุน การเกิดกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน เพราะชุมชนไม่เคยร่วมมือกันได้ ภาพของคนในชุมชนประชุมกันโดยไม่แบ่งชนชั้น อาชีพ ทั้งข้าราชการ ผู้ประกอบการ ร่วมปรึกษาหารือกันเสนอชื่อคนที่ตนเห็นควรเป็นกรรมการบริหารกองทุน เพื่อเป็นตัวแทนในการสอดส่องดูแลกองทุนหมู่บ้าน และช่วยบริหารกองทุน ให้มีความเข้มแข็งขึ้น

4.1.2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างมีระบบ เช่น การทวงถามหนี้ของกองทุน เก็บเงินออมตั้งจะ จะแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการที่อยู่ในแต่ละคุ้ม แต่ละชุมชนเป็นคนทวงถามและตามเก็บเงินส่งธนาคาร และเก็บเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ของกองทุน แล้วนำหลักฐานการส่งเงินให้กับเลขานุการเพื่อทำการจัดทำบัญชีของแต่ละเดือน

4.1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นที่ดีเพราะยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่ ยังเป็นการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกด้วยตนเองอยู่

4.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ยังไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ ยังทำอาชีพของตัวเองอยู่ ที่เคยปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิม เพราะขาดผู้นำที่จะรวมตัวกัน รวมตัวกันยาก เพราะขาดความร่วมมือจากภาครัฐไม่มาสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ

4.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและ

กันเสมอมา นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาของตนเองให้ได้มากที่สุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนที่ใช้ประโยชน์สูงสุดและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

4.2.1 ปัจจัยด้านบวก

- 1) ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน จึงอาศัยเป็นบทเรียนที่ให้แก่คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ศึกษาดูแนวทางการประกอบอาชีพใหม่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซากขึ้นอีก
- 2) ส่งเสริมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานเกิดการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาก็กับบุคคลและชุมชน
- 3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณค่ากับความรู้ สร้างประสบการณ์ให้กับชุมชนเพื่อนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) มีการประสานความร่วมมือในด้านการเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน
- 5) มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ร่วมกันตรวจสอบ และรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 1) คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนเติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
- 2) การให้กู้ในวงเงินที่กำหนดให้กู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท ค่อราย หรือในรายที่ให้กู้ได้ไม่ถึง 20,000 บาท ไม่พอเพียงกับการประกอบกิจกรรม ในด้านต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหของชุมชนก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ และสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชน เป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน
- 3) ระยะเวลาในการคืนทุนของกองทุนหมู่บ้าน ภายใน 1 ปี มีระยะเวลาที่สั้นสำหรับในรายที่กู้ทำการเกษตร และ เลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงวัวและทำนา ยังไม่ได้ผลผลิตที่จะเก็บขายได้ หรือขายวัวได้ยังไม่มียเงินพอที่จะคืนเงินกองทุนได้
- 4) กำหนดระยะเวลาที่กู้มีกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์ของการกู้เงิน แม้รัฐบาลจะเกิดการหมุนเวียนแต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้และอาจ

เป็นการสร้างหนี้ให้กับผู้กู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันการชำระหนี้กองทุน เพราะเกรงจะเสียดังจะ

5) ในสภาพความจริง ผู้กู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนเป็นลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายของรัฐบาล และยังเป็นลูกหนี้ธนาคารออมสินในโครงการธนาคารประชาชน และคน ๆ นี้อาจเป็นลูกหนี้ของโครงการกองทุนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน และคนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับชุมชน

4.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

4.3.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถส่งเงินคืนกองทุนได้ตามกำหนด

4.3.2 กองทุนหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น มีพออยู่พอกิน มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้

4.3.3 กองทุนหมู่บ้านได้ให้ผู้ด้อยโอกาสได้มีขีดความสามารถในการอยู่ร่วมสังคมได้ ได้ช่วยตัวเองก่อน ก่อนที่จะให้ผู้อื่นช่วย หรือจากทางราชการ

4.3.4 กองทุนหมู่บ้านได้สร้างความคิดและการเรียนรู้ที่จะสามารถบริหารทุนของตนเองได้

4.3.5 ทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคีในการรวมกันตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน

4.3.6 สมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้พูดคุยกันในการประชุมแต่ละครั้ง

4.3.7 ความซื่อสัตย์ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและผู้นำชุมชนในการเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานของชุมชน

4.4 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

4.4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1 ได้กู้เงินไปประกอบกิจการและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม มีรายได้เข้าครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ และยังมีเงินเก็บและสามารถนำเงินส่งเงินคืนกองทุนได้จากผู้กู้ที่ชำระเป็นรายเดือน การชำระเงินทั้งต้นทั้งดอกเบี้ยทำให้กองทุนหมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนได้ระดับหนึ่ง

4.4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการตามโครงการที่ผู้ขอกู้เขียนไว้ในสัญญา เช่น ผู้มีอาชีพค้าขายและช่างซ่อมมอเตอร์ไซค์ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าและผู้รับจ้างซักกรีดเสื้อผ้า ได้นำเงินกองทุนหมู่บ้านที่กู้มาได้มาใช้หมุนเวียนในกิจการของตนเอง ทำให้มีสินค้าเพิ่มขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพของอุปกรณ์ ในด้านต่าง ๆ ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น

สามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่มีอยู่เดิม หรือ จากนายทุนที่กู้เงินนอกระบบมา มาทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

4.4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) คนในชุมชนได้มีเงินหมุนเวียน กระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มีกำลังที่จะซื้อขายทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนทั้งในการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนภาคเอกชน เพิ่มศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพิ่มกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน เสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน บ้านสูงเนิน หมู่ 1

1. กฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับคุ้มครองที่จะบังคับผู้กู้เงินได้ในระยะเวลาที่กำหนดที่จะคืนทุน

2. การออกระเบียบข้อบังคับให้ผู้กู้ที่มีอาชีพค้าขาย หรือช่างซ่อม ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า หรือกิจการอื่น ๆ นอกจากอาชีพทำนา เลี้ยงวัวควาย ให้ส่งเงินต้นและดอกเบี้ยทุกเดือน เพื่อที่เงินจะได้หมุนเวียนให้สมาชิกรายอื่นได้กู้ต่อไป

3. ระเบียบการชำระคืนของกองทุนหมู่บ้าน ควรปรับให้มีความยืดหยุ่นแตกต่างกันไป ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับฤดูกาล

4. ควรจะปรับปรุงกฎระเบียบกองทุนใหม่ ให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านมีสิทธิฟ้องร้องสมาชิกที่ผิดสัญญาหรือผู้ที่ไม่ยอมคืนทุนกองทุนหมู่บ้าน

5. ออกกฎระเบียบไม่ให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในกองทุนไม่มีสิทธิกู้ยืมเงิน เพื่อตัดข้อกล่าวหาในเรื่องไม่เป็นธรรมในการปล่อยเงินกู้

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1. การบริหารการจัดการกองทุนยังไม่มีการประชุมงานที่ระหว่างกรรมการ จะมีเพียงกรรมการที่ทำงานจริงจึงเพียงไม่กี่คน น่าจะมีการหมุนเวียนให้คณะกรรมการในส่วนที่เหลือมาช่วยกันทำงานและหมุนเวียนมาช่วยกันทวงถามหนี้บ่อย ๆ

2. ควรจัดประชุมคณะกรรมการทุกเดือนเพื่อเสนอแนะปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องปรับปรุงเพื่อที่จัดทำเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่เริ่มต้น

3. ควรปลูกจิตสำนึกให้กับคณะกรรมการให้มีส่วนรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะช่วยกันบริหารงาน ของกองทุนให้มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เป็นกรรมการแต่ในนาม

4. ควรจัดหาผู้มีความรู้ในด้านการบัญชีมาทำงานประจำในกองทุนหมู่บ้าน เพราะกรรมการบางหมู่บ้านมีหน้าที่ประจำอยู่แล้ว ไม่มีเวลาในการทำบัญชีมากนัก

5. ควรจัดอบรมการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านทุกเดือนหรือมีการตรวจสอบบัญชีทุกเดือนเพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขที่ต้นเหตุได้

ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1. การซื้อสินค้าเข้าร้านสำหรับผู้ค้าขายของชำ ควรที่จะซื้อสินค้าที่มีความใหม่ต่อความต้องการของผู้บริโภค การจัดวางสินค้าให้สะดวกต่อการหยิบจับ ง่าย
2. สำหรับผู้ที่มีอาชีพค้าขายอาหารหรือแกงถุง ได้แนะนำให้ผู้กู้ได้ปรับปรุงในเรื่องรสชาติ และแนะนำให้ผู้ประกอบอาชีพนี้พยายามทำอาหารที่ไม่ซ้ำกับเจ้าอื่น ๆ เพื่อเป็นที่ถูกใจของลูกค้า
3. ผู้ประกอบอาชีพช่างซ่อมมอเตอร์ไซด์ แนะนำให้ผู้ประกอบอาชีพไปอบรมเพิ่มเติมความรู้และเทคนิคต่าง ๆ และใหม่ ๆ เพื่อมาปรับปรุงพัฒนาฝีมือ เพื่อที่จะได้มาปรับปรุงใช้กับลูกค้าได้
4. สำหรับผู้มีอาชีพทำนา ได้แนะนำให้ปลูกพืชหลังฤดูการทำนา เช่น แนะนำให้ปลูกผักที่ใช้ในครัวเรือนได้ เช่น ปลูกหอม ผักกาด ผักชี ปลูกถั่วเขียวหรือปลูกถั่วฝักยาวไว้เก็บบริโภคภายในครอบครัว ที่เหลือบริโภคก็สามารถเก็บไปขายตลาดได้เป็นรายได้ของครอบครัวอีกด้วย
5. ผู้ที่มีอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ได้แนะนำให้ไปเรียนเพิ่มเติม เพราะปัจจุบันได้มีการพัฒนาวิธีการตัดเย็บที่แปลกใหม่และมีเทคนิคต่างๆอีกมาก

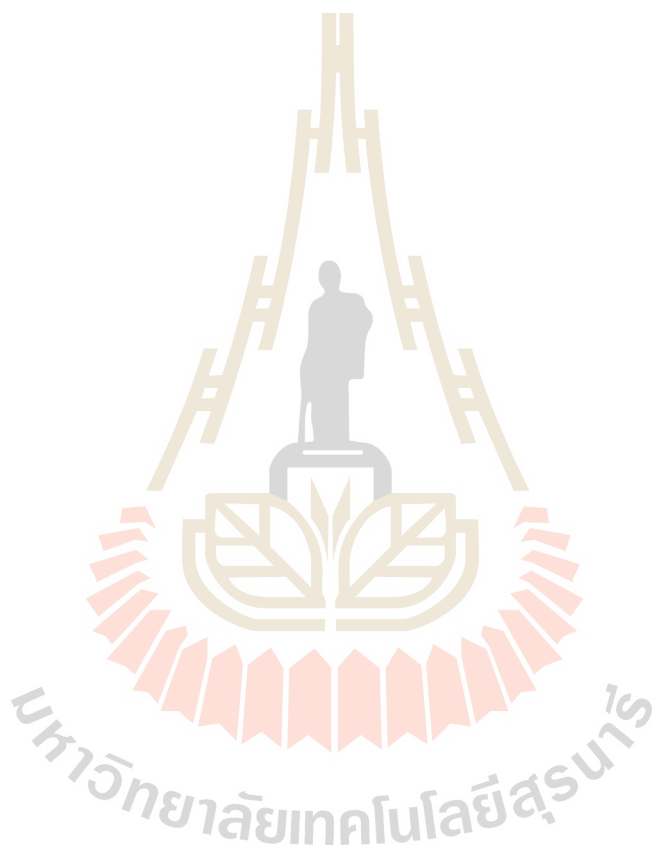
บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสูงเนินหมู่ที่ 1. (2544). ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสูงเนิน หมู่ 1. นครราชสีมา
- คณะทำงานเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลงานนิเทศงานนักศึกษา ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นครราชสีมา. (2545). คู่มือ การจัดเก็บข้อมูล บร.1-12. งานผลิตเอกสารกลาง ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน และคณะ. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน และคณะ. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน และคณะ. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาสารนิพนธ์. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน และคณะ. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสยามพรินท์แอนแพคค์ จำกัด.
- สุวรรณ สุวรรณเวช, (2525). หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวการเขียนวิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการและรายงานประจำภาค. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ณพวิทย์ พิธิยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. (2544). "รวมบทความทางการประเมินโครงการ" พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่งเสริมอุตสาหกรรม, กรม. กระทรวงอุตสาหกรรม, WWW.dip.go.th. “แผนแม่บทการพัฒนา” 5 สิงหาคม 2545.

สำนักวิจัยบ้านเกิด, มูลนิธิ. WWW.rakbankerd.com. “หนี้สาธารณะอาจเกินกรอบ 65%”. 5 สิงหาคม 2545.

_____. 2545. เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน เรื่อง”มโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดการ” 2 มีนาคม 2545: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ภายใน 1 ปี ยอดเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อราย หรือตามความเห็นชอบของคณะกรรมการ การส่งเงินกองทุนหมู่บ้านต้องผ่านธนาคารเพียงอย่างเดียว เริ่มและสิ้นสุดที่ธนาคารออมสินเท่านั้น

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านสูงเนินหมู่ 1 ได้แบ่งหน้าที่และการบริหารงานกันดังนี้

